

Közösségfejlesztési gyakorlatok

Szerkesztette: Tóth Vivien

Budapest, 2016.

Tartalom

Bevezető.....	2
Az önmagából építkező közösség.....	4
Istenkút – „A saját életünkről van szó!” (1997).....	5
Királd – a meglévő források fakasztása (2001).....	8
Célcsoportokra fókuszáló közösségi munka - idősek.....	11
Budapest, Újbuda – az idősekben rejlő források (2008).....	12
Budapest, Hegyvidék – szépkorú „ügyes” emberek (2014).....	17
Közösségfejlesztés lakótelepen.....	21
Miskolc-Avas – a városmegújítás csírái (2009).....	22
Budapest, Újpalota – a „panelsztori” (2013).....	27
Budapest, József Attila lakótelep – Egy-egy tő rózsza az „újonnan” érkezőknek (2004).....	32
Települések közötti közösségépítés.....	36
Gönc - nem hullik a sült galamb az ölünkbe (2005).....	37
Telkibánya - „csináljunk már valamit és ne csak beszélgessünk” (2005).....	41
Hidasnémeti – Borsod-Abaúj-Zemplén megye közös tudása (2009).....	45
A közösség erejével egy élhetőbb környezetért.....	49
Ág – kalákában épülő a bizalom (2012).....	50
Budapest, Magdolna negyed – a lakosság SZEMei (2010).....	53
Közösségfejlesztés kistelepüléseken.....	56
Nádasd – terv köré épül a közösség (2006).....	57
Felső-Kiskunság – a közösségfejlesztés „otthona” (1998).....	60
Kunbábony – szövetkezzünk egymásért (1997).....	64
Felhasznált irodalom.....	68

Bevezető

A hazai közösségfejlesztők, köztük a Közösségfejlesztők Egyesülete, az elmúlt évtizedekben számos értékes és előremutató programot, helyi fejlesztést valósított meg, lakossági és önkormányzati szemléletmód-váltást, hosszú távú változásokat eredményező folyamatokat indítottak el. Egyesületünk 2014-ben ünnepelte fennállásának 25. évfordulóját – részben ebből az alkalomból merült fel az igény, hogy tekintsünk vissza múltbeli munkáinkra, a múltbeli történésekre, s idézzük fel az elért sikereket, a még ma is példaként állítható közösségeket, kezdeményezéseket, folyamatokat. A 25. évforduló alkalmából megjelent kötetünkben ezt a visszaemlékezést a KÖFE múltbeli és jelenlegi tagjai és munkatársai megtették – a szubjektív visszatekintések az ünnepi kötetben olvashatóak.

A személyes történetek és visszatekintés mellett ugyanakkor fontos az is, hogy az idő távlatából több-kevésbé objektíven megítélhető erőfeszítések és eredmények szakmai szempontok alapján is megfogalmazódjanak, szakmai leírások, esetleg esettanulmányok formájában. Ezt az igényt erősítette a KÖFE munkastruktúrájának átalakulása: a szakmai tagozatok létrejötte is. A tagozatok életre hívásának egyik legfontosabb célja éppen az volt, hogy az évtizedek alatt felhalmozott tudás- és tapasztalattömeget rendszerezzük, áttekintsük a megszületett és a mai napig releváns szakmai eredményeket, s felhasználóbarát formában meg is osszuk ezeket kollégáinkkal, a társszakmák képviselőivel és az érdeklődő laikusokkal. A kiemelkedő „történetek” felelevenítése és csokorba gyűjtése a szakmai tagozatok rendszerző munkáját is segíteni fogja.

A gyakorlatgyűjtemény elkészítésének volt ugyanakkor egy harmadik motivációja is. A KÖFE Norvég Civil Támogatás Alap által finanszírozott programjában több, mint két éven keresztül dolgoztunk kistelepülési csoportokkal és szervezetekkel működésük és szolgáltatásaik közösségi alapokra helyezése, vagy a meglévő közösségi alapok erősítése érdekében. Projektünk egy vállalt célja egy jó gyakorlat gyűjtemény elkészítése volt. Munkánk előrehaladtával úgy döntöttünk, nem kívánjuk precízen definiálni, hogy mitől lesz egy közösségfejlesztői gyakorlat jó gyakorlat. Úgy gondoltuk, a legjobb mérce az idő: azok a projektek, folyamatok, kezdeményezések, melyek évek, évtizedek múltán is élnek a szakmai köztudatban, részei a képzési anyagoknak, csak jók lehetnek. Jelen gyakorlatgyűjtemény válogatásának alapja tehát: az időtállóság.

A gyűjtemény összeállításával megkezdett munkát folytatni fogjuk, hisz jónak bizonyult gyakorlataink vannak még bőven. Kollégáink ma is dolgoznak az anyagok összeállításán, a terepi történetek feldolgozásán. S gyűjteményünkbe szeretettel várunk más szervezetek által elért eredményekről, „jó gyakorlatokról” szóló írásokat is.

A kötet összeállításában fiatal kollégánk, Tóth Vivien volt segítségünkre, neki köszönhetjük az írások csoportosításának szempontjait is. Örömmel tapasztaltuk, hogy az írások újraolvasása, a velük végzett munka a fiatalabb generáció gondolkodását is mozgásba hozta, ami újabb javaslatok és felajánlások megszületéséhez vezetett.

Tehát, folytatás következik...

Budapest, 2016. április 30.

Farkas Gabriella

Az önmagából építkező közösség

Istenkút – „A saját életünkről van szó!” (1997)

Istenkút Pécs északnyugati, a Mecsekre felkúszó csücske, jelenleg kb. 1500 lakossal. Az egy kis-vízgyűjtőn elhelyezkedő öt párhuzamos völgy és az őket elválasztó gerincek útjai a terület centrumában fakadó Istenkút nevű forrásnál és a mellette 1925-ben alapított iskolánál találkoznak. A

folyamatosan növekvő népességű terület korábban az azóta Pécs városába olvadt Magyarürög szőlőhegye volt. Istenkút a terület egészére alkalmazott földrajzi névként nem hivatalos, azonban az amúgy ivóvízhiányos terület központjában található bővizű

forrás nevét előbb az iskola, majd a környék megnevezéseként is használni kezdték.

A száz éve még alig lakott szőlőhegyet saját döntésük alapján vették birtokba az itt letelepülő és házakat építő családok, így fontos és eredendő értékévé vált az újonnan érkezők által tapasztalt *nyitottság és segítőkészség*. Földrajzi meghatározottságából fakadóan a terület szerkezetileg önálló és a többitől elszigetelt szomszédságokra bomlik. A völgyekben és a gerinceken hosszan végigfutó, házakkal szegélyezett, erdőbe vezető utak mentén a szomszédsági kapcsolatok az egyutcás zsákfalvakra emlékeztetően alakulnak. A helyi személyes kapcsolatok intenzitását és a kölcsönös szívességek rendszerének működését szükségszerűvé teszik az infrastruktúra hiányai (nincs vezetékes ivóvíz és szennyvízcsatorna, szinte járhatatlanok az utak), a nagy távolság a városi munkahelyektől, szolgáltatásoktól, intézményektől, és a városi védettséget nélkülöző terület nagyobb fokú kiszolgáltatottsága a természet erőinek.

A „hegyi” birtokukon, saját maguk által épített vagy bővítgetett házukban élő családok, naponta kapnak „leckét” cselekvőképességből és tetterőből létszükségletük és napi komfortjuk biztosítása érdekében. Több, és főképp elemibb dolgot kell önállóan megoldaniuk, mint egy urbanizáltabb lakóhelyen – és ezt a helyzetet nem „örökölték”, hanem beköltözésükkel vállalták a letelepülők.

A '89-es magyar rendszerváltás következményei a közösségi tapasztalat szintjén 1995-ben érték el Istenkutat. Addig, a pécsi munkahelyek tömeges megszűnésével a privát problémák kerültek előtérbe, *az iskola bezárásának szándéka azonban fölélesztette a szunnyadó szolidaritást*. Az 1925-ben a terület természetes központjában alapított iskola a helyi közösség egyetlen intézménye, a tágabb közösségi kapcsolatok centruma, a földrajzilag elkülönült szomszédságok közötti kommunikáció katalizátora. Az oktatási funkción túl

az egyetlen, a helyi közösséget megjelenítő intézmény, története során egyaránt kifejezte a lakosság közügyek iránti áldozatvállalását és a helyi hatalom (Pécs városa) viszonyát az istenkúti közösséghez.

A közösségi értékek közül első a gyermekek biztonsága, jövője: az istenkútiak is rendkívül harciasan

reagáltak az önkormányzati szándéokra. Felhasználták, kipróbálták, megtanulták a demokratikus érdekérvényesítés teljes eszköztáráját, és sikerrel használták fel harcuk során az ilyen helyzetekben és általában a jogállamiságban akkor még járatlan Önkormányzat összes taktikai és eljárásbeli hibáját.

A városvezetés végül 1999-ben zárta be az iskolát, és hogy ne hagyjon kétséget teljes győzelme felől, sietve az ingatlanát is elidegenítette. (Az alapítványi fenntartású közösségi iskola létrehozására irányuló, az érintettek által kidolgozott hasznosítási koncepciót egy pillanattal sem vették komolyan.) A gazdasági megfontolásból hozott „népszerűtlen intézkedés” egyszerre veszélyeztetett pénzben ki nem fejezhető értékeket

és rótt anyagi terhet a családokra, az Önkormányzat számára pedig nemcsak politikailag, hanem anyagilag is súlyos következményekkel járt.

Az iskola elvesztése után az 1997-ben alapított Istenkúti Közösségért Egyesületben koncentrált minden, ami a közösségi erőforrásokból még

megmaradt: a harc során felhalmozódott erkölcsi, szakmai és kapcsolati tőke, a terület

jövője iránti felelősségvállalás. E szervezet képes volt a megfelelő pillanatban szakmailag kellően megalapozott programmal, a helyi közcélok finanszírozásától elzárkózó önkormányzat helyett külső támogatókat bevonni, a közösségi élet romjain újra fölépíteni az együvé tartozás érzését.

Az Egyesület aktív magja – az alulról építkező, újrakezdést célzó - közösségi beavatkozása sikerét tudományos igényű kutató-felmérő értékelő tevékenységének és személyes elkötelezettségéből fakadó „jó érzékének” tulajdonítja. Az eredmények fényében alapvetően négy fő tényezőt, beavatkozási pontot érdemes kiemelni: az iskola bezárásáig eleve adott nyilvánosság helyett

- egy új minőségű nyilvánosság létrehozása (Istenkúti Hírlevél),
- a közösség identitásának erősítése rejtett szimbólumain, értékein és közös ügyeinek aktív felvállalásán keresztül,
- az önkormányzattal való viszony újraértelmezése (a jogok után a helyi hatalom belső működését is meg kellett ismerni)
- és a szervezett helyi tevékenységek folyamatosságának biztosítása.

Az első igazán fontos és széles körben érzékelhető áttörést egyértelműen a 2000 nyarán a Millennium alkalmából színpadra állított *Forrás című misztériumjáték* jelentette: az istenkúti eredetlegendát az Egyesület egyik tagja formálta színpadi művé és a közösség apraja-nagyja együtt dolgozott bemutatásán. Az egyéve üres iskolaépület mögötti hegyoldalban bemutatott zenés szabadtéri előadás mind hatásában, mind létrehozásában közösségi volt. A tatárjárás korából származó történet és a színpadra állítása érdekében megmozgatott energia együttes üzenete, aktuális, konkrét és közérthető jelentése volt, hogy a veszedelem elmúltával a túlélő közösségnek egy új élet forrása Istenkút.

A cselekvő állampolgáriság a személyes érintettségen múlik: *A saját életünkről van szó. Nem egy iskolaügyről, hanem a mi iskolánkról, a mi lakóhelyünkről, társainkról, városunkról, önkormányzatunkról és igen, a mi egyesületünkről, amelyen keresztül a helyi közösségi élet egy új minőségben született újjá.* Az istenkútiak körében a személyes kapcsolatok mélysége és a polgári öntudat biztosan átlagon felüli. Ez a belülről vezérelt istenkúti közösségi fejlesztőmunka legfontosabb eredménye, de egyben a válságos időszakokban megmutatkozó belső motivációban az egész folyamat alapfeltételeként is megjelenik.

[PETÁK PÉTER: MIÉRT ÉPPEN ISTENKÚT?](#)

Királd – a meglévő források fakasztása (2001)

Az Ózd- Putnok kistérségben a bányák bezárása a 2000-es években nagy társadalmi feszültséget okozott. Az ebben a térségben elkezdődő közösségfejlesztői folyamat egyik kulcstelepülése Királd volt, ahol 2000 szeptemberében zárták be a bányát. A munka egy évvel később 2001 szeptemberében, majd 2002 januárjában kezdődött a településen.

Királd egy, a magyar nehézipar egyik hajdani fellegrárához, Ózdhoz közeli észak-magyarországi település, kevesebb mint 1000 fő lakja. Az Ózd köré csoportosuló 28 település életét megrázta és átrendezte az acélipar összeomlása és a bányák bezárása. Az ipari és bányász hagyományok beépültek; fokozatosan átépítették a térség korábbi mezőgazdasági, borászati hagyományait és a helyi identitás fő meghatározóivá váltak. Ezeket a hagyományokat őrizte a helyi társadalom, ezért rázta meg annyira ezeknek az ágazatoknak a felszámolása a kistérséget. A munka nélkül maradt emberek

kilátástalannak látták és látják helyzetüket. Az aktív lakosok jelentős része leszázalékolt, sok a 42 éves nyugdíjas is közöttük, hiszen ez volt az egyik útja a munkanélküliség elkerülésének, s ezért alacsony a munkanélküliségi ráta is, jelenleg 10% körüli.

Királdon a közösségfejlesztés módszereivel a helyi viszonyok közösségi feltárása és a lakosság aktivizálása indult el. Megpróbáltunk mozgásokat létrehozni, és a lakosság cselekvési készenlétét, kedvét megerősíteni. *Ráébreszteni a helyi közösséget, hogyan keresse meg és használja ki a saját erőforrásait, és hogyan szervezze meg önmagát.* Önszervező folyamatokat kezdeményeztünk, s igyekszünk segíteni a helyi közösségnek, hogy képessé váljon az általa elindított cselekvések fenntartására is.

Első lépésként felkerestük a településen hangadónak, meghatározónak számító személyeket a saját környezetükben és interjúkat készítettünk velük. A településhez való viszonyukról faggattuk őket, arról, mit tartanak a falu értékeinek, milyen problémákat látnak, milyen ügyeket-változásokat tartanak fontosnak, és főként, hogy mi az, amiben ők maguk is szívesen részt vennének, amibe bekapcsolódnának.

A feltáró munka következő állomásai Királdon a *nyilvános beszélgetések* voltak. A társaság magja már ekkor szinte minden alkalommal jelen volt, néhányan – főként a tavaszi elfoglaltságok miatt – alkalmilag voltak velünk. Ezeken az összejöveteleken az interjúkban megfogalmazott kérdésekről, de mindig a falu dolgairól volt szó. Eleinte szokatlan volt a helyieknek, hogy szervezett nyilvánosság előtt a település dolgairól önállóan beszéljenek. A bátortalanság fokozatosan oldódott, s egyre határozottabban körvonalazódtak az önálló elképzeléseket megfogalmazók és a lehetséges közösségi cselekvések tartalmi.

Első igazi közös cselekvésként május 24-ére, egy Családi napot szerveztek az eddig aktivizált lakosok együttműködésben a helyi óvoda, valamint az általános iskola szülői munkaközösségével.

Majd egy helyi közösségi újság: a *Királdi Futár* megalapítása és első megjelenítése gyakorlati cselekvéseket, mozgásokat indított el a településen. A lap megjelenése a helyi nyilvánosság jelentős szélesedését is hozta. Társadalmi szerkesztés, közös sokszorosítás 350 példányban, majd a terjesztés megszervezése – fontos események voltak a közösség megerősödésében.

Egyidejűleg a nyilvános beszélgetéseken megfogalmazták az aktivizálódott helyi lakosok, hogy valamilyen formalizált keretet kellene adni ennek a cselekvő és szélesedő csoportnak. „Alakítsunk egyesületet!” – mondták. 2002. május 28-án *27 taggal megalakult egy helyi egyesület Királd Közösségéért névvel.*

Eközben a modellprogramként végzett települési munkához visszatérve a Királd Közösségéért Egyesület sikeres pályázatot készített a *Közösségfejlesztők Egyesületének Helyi Cselekvési Programjában (HCSP)*. Ennek eredményeként két hétfői kézműves képzés költségeit, valamint egy felújított számítógépes konfigurációt nyertek a királdiak. A faluban szervezett hétfői képzéseken novemberben és februárban 10–15 fő vett részt, játszóházi foglalkozásvezetési ismereteket, továbbá a jeles napokra készülődés kézműves technikáit, népi kismesterségeket: szövést, bőrözést, gipszöntést, dekupázst, rongybáb készítést, papírtechnikákat, foltvarrást tanultak és gyakoroltak.

A helyi aktivizálási folyamat keretében közösségi munkában ősszel megkezdődtek a falun belül a területrendezési munkák, s ezek között a – szimbolikus erővel bíró – helyi forrás kitisztítása és működővé tétele. Ebben az időszakban 4 falubeli – az egyesületi hírlevél szerkesztői – részt vett a Községfejlesztők Egyesülete által szervezett „*Helyi nyilvánosság – helyi lapok készítése*” tréningen. Itt nemcsak új praktikus szakismereteket szereztek, hanem együtt gyakoroltak másik 3 település hasonló embereivel.

Fontos jellemzője – s már a projekt hatásának tekinthető – ennek az időszaknak, hogy a végzett munkák során *fokozatosan kezdték megtapasztalni a saját erejüket a helyi közösség tagjai*. Ehhez járult hozzá az a tudatos, körültekintő és alapos felkészülés, ahogyan a helyi közösség az önkormányzati választásokra igyekezett felkészülni. Az egyesületbe szerveződött aktív mag közeleti szerepvállalása az volt, hogy – a helyi történelemben előzmény nélküli példaként – választói fórumot szervezett a faluban, ahol a polgármesterjelöltek bemutatkozhattak, és így megismerhették a helyiek a jelöltek lehetséges programjait. Ennek a fázisnak a jelentősége, hogy miközben sok elismerést kivívva, igen éretten végezték ezt a feladatot a közösségi folyamatban aktivizálódott helyiek; az önkormányzati fórum előkészületei és lebonyolítása során – amint egyre határozottabbá váltak a települési közösség ügyeiben – megtörtént az a folyamat, amelyet a közösségi munkában a politikai hatalommal való felruházásnak neveznek. A választásokat követően az új testület hivatalos találkozót szervezett a helyi egyesületbe tömörült aktívakkal és a községfejlesztőkkel, egyeztették a programjaikat, tehát az új önkormányzattal megtörtént ennek a közösségi folyamatnak a legitimációja.

2003 tavaszán pedig kiállítást építettek a kézműves termékekből, bányászattal kapcsolatos emlékeket gyűjtöttek, meghívókat küldtek a 28 településre, a művelődési házat igyekeztek szalonképes állapotba hozni, ebédet és vendéglátást szerveztek, és a szóbeli bemutatkozásra készültek. Ők hívták meg a sajtót – egy előzetes sajtótájékoztató meghirdetésével –, fogadták és kalauzolták a vendégeket.

[MOLNÁR ARANKA, PÉTERFI FERENC: HOGYAN FAKASSZUNK FORRÁSOKAT?](#)

Célcsoportokra fókuszáló közösségi munka - idősek

Budapest, Újbuda – az idősokban rejlő források (2008)

A mai XI. kerület a maga 33,47 km²-es nagyságával Budapesten területileg a második, ám lakosságát tekintve a legnépesebb, az ország ötödik legnagyobb települése. A XI. kerület a hetvenes évek közepéig – kereskedelmi, szolgáltatási szempontból – a rosszul ellátott kerületek közé tartozott. A hatvanas évek végén kezdődött csak nagyobb területű üzletek kialakítása, bevásárló központok létrehozása a lakótelepeken. Lakosságszáma a 2010-es választásokhoz használt adatok alapján 130 739 fő.

Újbudán a 60 éven felüliek száma valamivel több, mint 40 000 fő, ami a kerület lakosságának 30%-át jelenti. Egyetlen helyi önkormányzat se tehetné meg, hogy ezzel a jelenséggel ne nézzen szembe, a tendencia figyelembe vételével ne dolgozzon ki egy jövőbe mutató stratégiát. A XI. kerület Önkormányzata 2008-ban úgy döntött, hogy stratégiai célkitűzései közé emeli a *minőségi időskor* biztosítását, intézkedéseket dolgoz ki, és forrásokat keres ezek végrehajtására.

Ennek egyik első lépéseként meghirdette a kerületben az *Újbuda 60+* programot, s emellett az önkormányzat kezdeményező félként és vezető partnerként szervezte az Európai Területi Együttműködés CENTRAL EUROPE programjának keretében nyertes „*Q-AGEING – minőségi időskor városi környezetben*” című projektet, amely lehetőséget kínált arra, hogy a fenti célkitűzéseket az Európában megtalálható korszerű modellek és a felhalmozott tapasztalok alapján, nemzetközi partnerségben valósítsa meg.

Azzal együtt, hogy az idősödésnek nem feltétlenül kell egyenlőnek lennie a betegségekkel, s hogy az idősökkel való kapcsolattartás nem tekinthető pusztán szociális kérdésnek, mégis, a legtöbb embernek erről az életszakasról – sajnos – a betegség és a magány jut az elsők között az eszébe.

Újbuda Önkormányzata a 2008-as évre kidolgozta az idősök életminőségét javító, közéleti szerepét és érdekeinek érvényesítését támogató Újbuda 60+ elnevezésű programot, arra építve, hogy az idős emberek tapasztalatukkal, tudásukkal, a kerület múltjának tanúiként olyan értéket képviselnek, amely méltán teszük őket a közösség megbecsült tagjaivá.

Az „Újbuda 60+” egy, a helyi önkormányzat által, a kerületben élő 60 éves vagy annál idősebb korú polgárok számára kidolgozott komplex, életminőség-javító program, mely alapvetően három pilléren nyugszik: *kedvezménykártya kibocsátása, klubok és programok szervezése és a közösségfejlesztői munka*, amely az elképzelés szerint az egyes városrészekben a szomszédsági önkéntesek tevékenységére épít.

2008 júniusában fordult az idősügyi referens az Önkormányzat nevében a közösségfejlesztőkhöz, hogy ezzel az új szakmai elemmel szélesítsék az akkor már elindult Újbuda 60+ programot.

„A megbízó a közösségfejlesztő program hosszú távú céljaként azt tűzte ki, hogy jöjjenek létre aktív közösségek az idősek részvételével abban a tíz városrészben, ahol jelentősebb számú idős ember él, de jelenleg még nincs komolyabb helyi bázisuk. Olyan öntevékeny, önszervező közösségek létrehozása a cél, amelyek erős kapcsolatokkal és intenzív információáramlással rendelkeznek.” – olvasható a szakmai tervben.

A megbízást követően közösségi interjúk készültek a kerületrészekben, melyek egy személyes hangvételű beszélgetésnek foghatóak fel a kerülethez való viszony megfogalmazására, az elégedettség kifejezésére és a hiányok, szükségletek, valamint az ötletek, szándékok, tervek megfogalmazására.

A feldolgozott anyagok különböző módokon kerültek az emberekhez – e-mailen, személyesen, egyéb programokon stb. –, de minden anyag fő üzenete egy meghívó volt, mely az olvasót egy személyes találkozóra invitálta, ahol találkozhat a többi válaszadóval és párbeszéd keretében személyesen is szót válthat a felvetett témákról a kerületrészben élő hatvan éven felüli lakosokkal. Ezek a találkozók gyakran nem egy alkalmat jelentettek, városrészenként legalább 3–5 találkozó szól arról, hogy az interjúösszesítések témái mentén a csoport véleményt alkot, valamint különböző ötleteket mérlegel, dolgoz ki a cselekvésekre, amelyek a problémák, hiányok megoldására, enyhítésére irányultak. A beszélgetések jellemzően jó hangulatúak voltak, az idős emberek ötletekkel, javaslatokkal érkeztek a találkozókra.

Az interjúkat követően írásos összefoglalók születtek a hallottak és a tapasztalatok alapján. Ezeket *közösségi beszélgetéseken* ismerhették meg a kerület 60 év feletti lakói. S emellett, hogy ezeken a találkozókön visszajelzést kaptak az interjúkról, lehetőséget is

a kapcsolatteremtésre, elsősorban a közös érdeklődés, érdekek mentén. A rendszeres találkozások idővel persze a szorosan vett lakossági érdekszervezés melletti szabadidős tevékenységekben is erősítették a csoport tagjai közötti kapcsolatokat.

Az idős emberek viszonyulása a lakóhelyhez, és a környékhez általában pozitív, a megkérdezett idős emberek szeretnek az újbudai városrészekben lakni. A városrészeket az idős emberek alapvetően családi környékként érzékelik, ahol többnyire ismerik egymást, odafigyelnek egymásra (az idősek), vannak közösségi kapcsolataik. Sokan közülük évtizedek óta lakói a kerületrészeknek, nem költöznének máshová.

Általános negatív jelenségként rajzolódott ki viszont a bezárkózás, az elszigeteltség és a széthúzás, az egyre kevesebb ismerős és egyre több idegen ember, tehát az erős lakosságcsere miatt. Sok a panasz más emberek – befolyásolhatatlannak tűnő – viselkedésére, melyek a legszűkebb privát szféra határában háborítják az idősek nyugalma és kedélyét.

Közösségek és öntevékenység tekintetében a megkérdezett 60 év feletti lakosok jelentős része – több, mint fele! – azt jelezte, hogy nem tartozik semmilyen közösséghez. Attól, hogy valaki alkalmi vagy rendszeres látogatója közösségi programoknak, még nem jelenti azt, hogy odatartozónak is érzi magát.

Az általában heti rendszerességgel tartott szakkörök, klubok, tanfolyamok – az ún. élethosszig tartó tanulás jegyében – gazdagítják a közösségfejlesztési palettát. S ezen túl a hétköznapi élet olyan rendszeres tevékenységei, mint a vásárlás, a séta, az orvosi vizsgálatok vagy a kutyasétáltatás is alkalmat teremtenek a találkozásra, kapcsolattartásra.

A közösségi folyamatban felmerült képzések témájuknak köszönhetően mindig több magyarázatot igényelnek, így fontos volt, hogy a megajánlott tudás és tapasztalat jól illeszkedjen a közösségi munka folyamatába, hogy a szerzett tudások hamar hasznosulhassanak, és nyilvánvalóvá tegyék, hogy ezek a kezdeményezésre, a társadalmi-közösségi cselekvésekre, az öntevékeny részvételre irányuljanak.

A másfél év alatt megközelítőleg 450 fő vett részt valamilyen formális képzési helyzetben a 60+ közösségfejlesztő munka keretében.

A munka egyik – előre nem tervezett – hozadéka a *közösségi klubok* alakulása lett. Ezek olyan csoportosulások, amelyek középpontjában a cselekvő szándék helyett/mellett inkább a *társas együttlétek igénye* lakik. Ez egy olyan jelenség, mellyel az aktivitásra, állampolgári cselekvésre edzett közösségfejlesztői csoport a munka tervezésekor nem számolt, de a folyamatban elemi igény támadt irányukba.

A munka vállalt célja *szomszédsági önkéntes csoportok* és a csoportok közötti hálózat kialakítása volt. Ez irányú tevékenységeket a munka 1. szakaszának a vége felé lehetett kezdeményezni, hiszen addigra kezdtek körvonalazódni az első helyi szomszédsági csoportok, melyek a saját ügyeiken túl már a kapcsolatok felé is képesek voltak fordulni. A hálózatépítő munka jelentősebb része a program 2. szakaszára tevődött.

A munka tervezésekor felmerült a „Kerületi Nyilvánosság Munkacsoport” megalakítása, képzése és működtetése, de nem csak az addigi terepmunkaként szolgáló 3+2 városrészből, hanem a kerület egészéből toborozva. Ez tehát egy horizontális, a kerület egészét megcélzó rész volt a 60+ Közösségfejlesztő programban, s időközben pontosítottuk a nevet is Média Műhelyre. A felkészüléshez egy tudósítói műhely szervezése került meghirdetésre.

Ehhez jött a programban aktivizált és erős motivációval rendelkezők egy csoportjának saját ötlete: a *helytörténeti fotókör* indítása.

A 60+ program keretében a legfontosabb célnak az önkéntesség és öntevékenység kialakítását-megerősítését tartottuk. E cél elérése viszont, jellegéből fakadóan, nagyon sok türelmet, befektetett energiát igényel, s emellett is inkább fokozatosan jelentkező, hosszú távú eredményeket ígér.

A munka elején hamar nyilvánvalóvá vált számunkra, hogy *kiemelkedő jelentőségű szükségletet jelent a korosztály biztonságérzetének mindenféle szintű megerősítése, fejlesztése*, azért, hogy kiegyensúlyozott és minőségi életet élhessenek, és kedvük legyen a közösségi ügyekbe bekapcsolódni, kezdeményezővé és tevékenyvé válni.

Az ember komfortérzetének általában az egyik legfontosabb feltétele a biztonságérzet, mind személyére, mind tulajdonára, illetve lakóhelyére vonatkozóan. Ezeket nem lehet önmagukban megteremteni, a közösségi összefogások és az intézményi aktivitások

(egészségügy, rendőrség, közterület, szociális ellátás stb.) együtt képesek erre hatással lenni.

A szakmai és egyéb támasz mellett a komfortérzet erősítésének biztos eszközévé alakult a hálózatban való működés, amely egyúttal az ő erőforrásaiknak az összegezőjévé és közvetítőjévé is vált, valamint kerületi szinten is megerősítette a közösségi hovatartozást.

[KOVÁCS EDIT: IDŐSEBBEK IS ELKEZDHETIK! KÖZÖSSÉGFEJLESZTŐI MUNKA 60 ÉV FELETTI LAKOSOKKAL BUDAPEST XI. KERÜLETÉBEN – ESETTANULMÁNY](#)

Budapest, Hegyvidék – szépkorú „ügyes” emberek (2014)

A Hegyvidék Budapest XII. kerületének összefoglaló neve, mely a város Budai oldalának középső, főképp hegyvidéki területein fekszik. A kerület 18 városrészből tevődik össze, melyek közül a Németvölgy egy részén indult el 2014-ben egy közösségfejlesztői folyamat.

1968-ban a Magyar Optikai Művek sporttelepe és másfél évtizeddel később a Budapest Kongresszusi Központ a Németvölgyben épült meg, és azóta is jelentős beruházások helyszínéül szolgál a terület. Itt épült meg például a BAH-csomópont, a Novotel Budapest Centrum, a Budapest Kongresszusi Központ, a MOM Park, vagy épp a MOM Művelődési Központ.

A munka kezdete

2014 májusában indult el a fejlesztő munka a városrészben, a XII. kerületi önkormányzat által finanszírozott, és a Hegyvidéki Szociális Központ által működtetett Szépkorúakért a Hegyvidéken Program keretében. A kerület vezetése kiemelten kezeli és törekszik az idős, idősödő korosztály igényeinek kielégítésére. Ennek köszönhető, hogy 2015 októberében az Idősek Világnapján *Idősbarát Önkormányzat* díjjal jutalmazták a Hegyvidéki Önkormányzatot.

A Szépkorúakért a Hegyvidéken Szolidáris Szomszédság Közösségfejlesztő Alprogramban a közösségi munka részeként az első évben egy aktív mag kialakítása volt a fő cél a városrészben élő 60 év feletti korosztály tagjaiból. Az aktív tagok megtalálásában a Németvölgyben található intézmények, civil szervezetek és egyházak munkatársai voltak a fejlesztők segítségére. Az általuk ajánlott aktív személyekkel került sor az interjúkra, *egyéni beszélgetésekre*, majd ezt követően *közösségi beszélgetésre* hívták a terület lakóit, hogy a beszélgetések tapasztalatait, összegzését megosszák a velük. Ezt követően alakult ki az aktív mag, akik egy három napos képzésen vettek részt, melynek során megismerkedhettek egymással, illetve a közösségfejlesztői munkával. Az így létrejött helyi idős lakosok csoportja lett a *Hegyvidéki Szomszédok csoportja*.

A csoport tagjai, mind „ügyes” emberek, tehát saját ötleteiket, „ügyeiket” szeretnék megvalósítani, és arra vállalkoztak, hogy ők maguk tegyenek a változásért lakóhelyükön.

Tevékenységük olyan sokféle, mint ők maguk: egyikük tavaszi pikniket szervez a házban, hogy a lakók jobban megismerjék egymást, másuk kezdő angoltanfolyamot indít időseknek. Van, aki közösségi teret szeretne létrehozni és közösen működtetni a környéken, van, aki azt szeretné elérni, hogy megnyissák a Sportkórházon átvezető utat. A saját ötletet, „ügyet” megvalósítótól a mások ötletének megvalósításában segítőig terjed a szomszédsági önkéntesek köre. Két dolog közös bennük: a tenni akarás és a közösségben gondolkodás. **Ők maguk is közösséget alkotnak:** rendszeresen találkoznak, tanulnak, gondolkodnak, terveznek – és keresik a társaikat. A szomszédsági önkéntesek kéthetente találkoznak, hogy ügyeikről, azok alakulásáról beszámoljanak társaiknak, illetve segítséget kérjenek tőlük.

Az első évben létrejött a közösségi mentorok csoportja is, melyben olyan, a kerületben dolgozó szakemberek vesznek részt, akik a szomszédsági önkéntesek tevékenységeit segítik. A szomszédsági önkéntesek a kerületben megvalósuló rendezvényeken, különböző eseményeken is megjelennek, hogy minél több helyi lakossal felvegyék a kapcsolatot és társakra, támogatókra találjanak ügyeik véghezviteléhez.

A folytatásról

A második évben 2015 nyarán egy közös ügyön dolgoztunk együtt a szomszédsági önkéntesekkel, mely a kerületben több éve megrendezésre kerülő Egészségnap Rendezvényen való megjelenésünk volt. Azt szerettük volna elérni, hogy a Hegyvidéki Szomszédok megmutathassák, hogy kik is ők, illetve jó alkalomként szolgált az új tagok

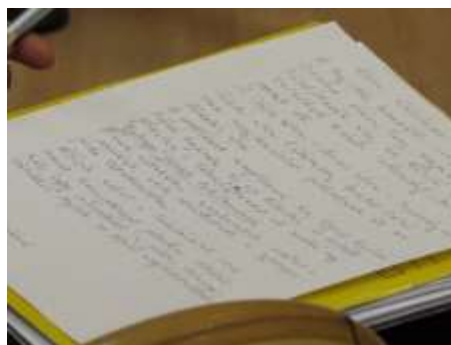
toborzására, aktív helyi lakosok elérésére is az esemény. ***A csoporttagok közös ötleteként végül egy „Élő kiállításra” került sor.*** A kiállítás a „Mesélnek a régi tárgyak” nevet kapta, melynek lényege az volt, hogy a csoporttagok számukra kedves tárgyukat hozták el az eseményre és ehhez fűződő emlékeiket, vicces vagy épp szívmengető történeteiket mesélték el és ezzel beszélgetésbe elegyedtek a rendezvény látogatóival, az érdeklődőkkel.

Új városrészek

A közösségfejlesztő tevékenység folytatásként 2015-ben újabb városrészek kerültek bevonásra, így Németvölgy mellett Krisztinaváros, Virányos és Kútvölgy területén is elindult a fejlesztői munka. Az előző évhez hasonlóan szintén a helyi médiában való felhívások (Hegyvidék Újság, Hegyvidék Televízió), helyi szakemberek, intézmények megkeresésével és az aktív tagok, szomszédsági önkéntesek ajánlásaival vette kezdetét az új városrészek aktív, helyi lakosainak megkeresése. Az interjúk során lakóhelyükhöz fűződő viszonyukról, terveikről, ötleteikről és javaslataikról kérdeztük a beszélgetésre vállalkozó lakosokat. A beszélgetések összegzésére, az elmondottak megosztására szintén közösségi beszélgetések során került sor, melyre az interjúalanyok és a helyi lakosok részvételével került sor.

Egy újabb közös ügy

A szomszédsági önkéntesek csoportja találkozik során saját ügyeik mellett mások ügyeivel is törődnek, segítik azokat. Így alakult, hogy a Hegyvidéki Szomszédok új közös tevékenysége egy helyi érdekképviselői ügy felvállalása: a Sportkórházon gyalogos átjárás elérése lett. Ez eredetileg az egyik szomszédsági önkéntes ügye volt,

de az ügy nagyságából fakadóan kérésére „napirendre” tűzte a csoport az ügy megvitatását. A csoport ekkor két döntést hozott meg, melyek közül az egyik az volt, hogy felvállalja ezt az érdekképviselői ügyet közös ügyként, a másik pedig, hogy megkezd egy tanulási folyamatot arról, hogyan képviseljük az érdekeinket lakóhelyünkön. Az említett projektet és tanulási folyamatot a **LEAP módszer** segítségével kezdtük el feldolgozni, megvalósítani.

Helyi Nyilvánosság Csoport

A második évben 2015 szeptemberében egy **önkéntes tudósító képzés** került meghirdetésre, melyre a XII. kerület egészéből vártuk a helyi idős lakosok jelentkezését. A képzés és az azt követő műhely célja olyan önkéntesek bevonása volt, akik a helyi nyilvánosság színesítésére vállalkoznak. Az idősödő korosztályban is sokan szeretnek írni, fotózni, mobiltelefonnal rövid filmeket, hangfelvételeket készíteni, sokan szeretik

megörökíteni a jelent, gondolatokat ébresztteni, információt és tudást átadni. A képzés felhívásában ez állt: „Azt valljuk, hogy bárkiből válhat tudósító, aki nyitott az emberekre, történetekre – és a technikára. A nyitottságon kívül minden más megtanulható.”

A képzés a tanulásra, a műhelymunkára, az alkotásra is lehetőséget teremtett, de emellett a csoport tagjai egy új közösségnek lesznek tagjai, ismeretségre, barátságra tettek szert. A képzésen a résztvevők a technikai alapismeretek elsajátításán túl megtanultak otthonosan mozogni a különböző médiafelületeken, de ami a legfontosabb, *megtanultak látni és láttatni: „beszélő” képeket készíteni, a közösségnek kommunikálni, a figyelmet felkelteni.* A képzést követően heti rendszerességgel kerül sor a csoport találkozóira, melyen az elsajátított technikák alkalmazásával a résztvevők által fontosnak tartott témákat, ügyeket jelenítik meg, prezentálják társaiknak, a műhely vezetőjének, melyet ezt követően együtt megbeszélnek, kielemeznek.

Tovább is van

A Program keretében újabb egy év áll a rendelkezésünkre, hogy a fejlesztő folyamatot továbbvigyük és közösen folytassuk a megkezdett munkát a helyi idős lakosokkal. A harmadik évben nem kerülnek újabb városrészek bevonásra, mivel célunk a meglévő csoportok és ügyek segítése, megerősítése, illetve a Krisztinaváros, Virányos és Kútvölgy területén élő aktív helyi lakosokból egy újabb szomszéd-sági önkéntes csoport létrehozása, esetleg a meglévő csoportba az új érdeklődők, tagok integrációjának elősegítése. A lakossági kezdeményezések további támogatása mellett a Hegyvidéki Szomszédok és a Helyi Nyilvánosság csoport közös tevékenységeinek megvalósítását, és együttműködését is segítjük. Emellett a szakemberek számára az előző évekhez hasonlóan a műhelymunkák során kívánunk lehetőséget biztosítani a szakmai kapcsolatépítésre és fejlődésre. A program folytatásában továbbra is a közösségi munka, közösségfejlesztés alapelveit követve *célunk az aktív idősödés, a cselekvőképes és tenni akaró és tudó közösség kialakítása és segítése.*

[MILE ZSOLT: SZÉPKORÚAKÉRT A HEGYVIDÉKEN - SZOLIDÁRIS SZOMSZÉDSÁG KÖZÖSSÉGFEJLESZTŐ](#)

[ALPROGRAM](#)

Közösségfejlesztés lakótelepen

Miskolc-Avas – a városmegújítás csírái (2009)

Az Avas és az ott élők

Az Avas Miskolc „hegye”, a város fölé magasodó domb, melynek tetején a város jelképe, az avasi kilátó áll. Az Avas északi, belváros felé eső részén található a gótikus avasi templom, valamint hangulatos utcácskák és borospincék, déli-délkeleti lejtőin pedig az 1973 és 1985 között épült hatalmas, Eger-méretű lakótelep.

Az Avas-délen a város népességének közel 20%-a lakik. A lakótelep új építési technológiával (szovjet mintájú panel) épült a munkásosztály számára. A lakótelep elsősorban az alsó-középosztálybeli rétegeknek és a közös életüket kezdő fiatal családoknak adott otthont.

Meglehetősen nagy a kontraszt az Avas I-es, II-es és III-as üteme között. Az I-es és II-es ütemben épült részekenél a lépcsőházak nagy része lelakott, korszerűtlenek a gépészeti berendezések, a folyosóvilágítás sok helyen nem működik, a liftek elavultak, több lépcsőházban szinte már életveszélyesek. A játszóterek nagy része nem EU-konform – bár az utóbbi években javult az arány –, nincsenek kialakított sétányok, közparkok, kevés a sportpálya. A járdák és a belső utak kátyúsak, töredezettek.

Az Avason nincs közösségi tér. Ez az egyik legnagyobb hiányosság.

Nagyban befolyásolja a lakótelepi életminőséget a *Fészekrakó Program*, amely során ügyvédek, banki ügyintézők juttattak lakáshoz leginkább több gyermekes családokat jogosulatlanul felvett állami támogatások igénybevételével. A családok általános jellemzői, hogy alacsony komfortfokozatú lakásokból

költöztek összkomfortos panelba, minimális jövedelemmel rendelkezve, elsősorban szociális, családtámogatási ellátásokból élve. A megszerzett ingatlan hitelének banki törlesztő részletét, a lakhatás során keletkező közüzemi díjakat nem tudják fizetni, így egyenes út vezetett a kilakoltatásig. A kilakoltatott családok egy része maradt az Avason – szívességi lakáshasználóként ismerősnél, családtagnál –, egy része elköltözik vidékre, Lyukóvölgybe vagy más peremkerületbe. A lakhatás elvesztésének fenyegető problémája mellett további súlyos gond, hogy ezek a családok nem éltek korábban lakótelepi környezetben, nem ismerik a lakóközösségek írott és íratlan szabályait, alapvető beilleszkedést segítő normáit. A régi lakosokkal folyamatosak a konfliktusok, korábbi jó lakóközösségek bomlanak fel a be- és elköltözések miatt. A kialakult konfliktushelyzetet súlyosbítja, hogy nagy számban roma származású családokról van szó, így az előítéletek is dolgoznak a helyzet kezelhetetlenné válásában.

Az avasi Ifi-csapat

A Jezsuita Gimnáziumban folytatott néhány egyeztetés után arra jutottunk, hogy az iskolában indítsunk el egy ifjúsági közösségi munkás képzést, amely különböző területeken dolgozó ifjúsági aktivisták együttműködésének megalapozását célozta. Néhány fiatallal 2009 májusában elindultunk az *ifjúsági közösségi munka* útján. Megfogalmazódott bennük, hogy szeptembertől a csapat, amely összejött erre a képzésre, folytatja a munkát, s folyamatos képzést szeretnének havi rendszerességgel.

Fokozatosan váltak képessé akciók megszervezésére, különböző rendezvényekbe segítettek be, felmérések készítésébe vontuk be őket, s kialakult a Jezsuita Gimnázium tanulóinak köréből és az Avason élő fiatalokból egy olyan műhely, amelynek későbbi célja – amellet, hogy a

fiatalokban *kialakuljon a közösségi attitűd* –, hogy *majdan egy közösen működtetett közösségi teret tudjanak önkéntesek bevonásával működtetni*.

Avasi Közösségek

Az ifjúsági munkával szinte egyidejűleg indultak az avasi intézmények, egyházak, civilek vezetőinek részvételével, havi rendszerességgel megszervezésre kerülő *fórumok*, amelyek mára már munkaformaként működnek, és amelyet egyesületünk koordinál. Ezeken a fórumokon az Avas *városrész közösségi alapú fejlesztési lehetőségeit tervezzük*. A második éve működő intézményközi, szakmaközi együttműködés felvette az Avasi Közösségek nevet, s elindult egy közös honlap is.

Szomszédsági munka

Harmadik szálként 2010 decemberében *több évre tervezett közösségfejlesztési folyamatot indítottunk*. 104 interjút készítettünk egyetemi hallgatók bevonásával, ahol első lépésként felmértük a helyi értékeket, problémákat és lehetőségeket. E felmérésre alapozva közösségi

beszélgetéseket szerettünk volna beindítani, melyeknek során, egy közösségi folyamat keretében, kiválasztásra kerülhetnének azok a problémák és lehetőségek, amelyekre fejlesztések indulhatnának a helyi lakosok saját erőforrásaira támaszkodva.

Több alkalommal hirdettük meg a beszélgetéseket, hírlevelet, szórólapot, plakátot terjesztettünk, személyes meghívásokkal éltünk, de nagyon kevesen jöttek el. Ezért úgy döntöttünk, hogy mi megyünk a szomszédságba beszélgetni az ott élőkkel, 3–4 hetente. Többször beszélgettünk egyenként az ott élőkkel, s gyűjtöttük az információkat arról, hogy ezt a belső udvart hogyan lehetne élhetőbbé, szebbé tenni.

Ekkor jöttünk rá, hogy a konkrét munka elkezdését gátolják a közösségben rejlő konfliktusok. A nyáron tettünk még néhány kísérletet: játszó-teasarok, beszélgetések szervezésével, s kérdőívvezéssel a „Szomszédok egymásért” témában, de éreztük, hogy elakadtunk.

A cigányproblémára sokan a rendőrség kihívását látják megoldásnak. Ez az egyetlen lehetőség van a fejekben az együttélés szabályainak betartására. Kérdeztem, hogy vajon csak a rendőrség jöhet-e szóba? Nem, a házfelügyelő is. Hozzuk vissza a házfelügyelőséget, be se lehessen költözni a házfelügyelőségénél való bejelentkezés nélkül. Nem jutottak ennél tovább.

Összességében az volt a benyomásunk, hogy a szomszédságban a korábbi lakók és a beköltöző roma családok elzárkóznak egymástól, nem beszélnek egymással. A probléma úgy jelenik meg, hogy a roma családok nem akarnak beilleszkedni a kialakult lakóközösségbe, míg a beilleszkedni kívánó roma családok nehézségekbe ütköznek. Felerősödik az előítéletesség és a bűnbakkeresés.

Két irányban kezdtünk kutakodni. Az egyik a *roma-nem roma konfliktus enyhítését célozta*, amelyhez amellet, hogy partnereket kerestünk, eszközök, módszerek gyűjtését is megkezdtük. A másik irányban pedig a *helyi erőforrások kiaknázását, a lakosok képessé tételét tűztük ki célul*, amely helyi kapacitást jelent majd.

Az első lehetőség

A szolidaritás és felelősség érzetét erősítő program, melyben központi szerepet kap a nyilvánosság bevonása, amelyen keresztül kampány zajlik e képességek megerősítésére. Cél, hogy *kampányokkal és különböző tevékenységekkel érzékenyítsünk a romák iránti negatív hozzáállás feloldására*.

A 2011 novemberben induló programnak három alappillére van: további kutatás, közösségi aktivizálás, mentor program és információs-kommunikációs kampány.

Ezzel párhuzamosan aktivizálás is történik, mely a falfestés módszerével szólítja meg a helyben élőket, akikkel az akciók után fókuszcsoporthoz kerül sor.

A *mentor programban* gimnazista diákok segítenek általános iskolás roma gyerekeket. A cél az idősebbekben enyhíteni a romákkal szembeni idegenellenességet, és elősegíteni egymás megismerését. Ehhez egyik eszközként a kép-hang módszert használjuk.

A kampány során videók, fotók, interjúk, klippek segítségével mutatják be egymás mindennapjait a mentorprogramban résztvevő diákok, amelyeket ők készítenek egymásról.

A második lehetőség

A Miskolci Egyetem Szociológia Tanszéke által végzett kutatás eredményei azt mutatják, hogy az emberek zöme elsősorban informális csatornákat vesz igénybe, baj esetén a rendelkezésre álló intézmények látogatottsága Miskolcon alacsonyabb, mint más városokban.

A konkrét cél, hogy az Avason élő *családokat képessé tegyünk olyan önszolgáltató, önkéntes mozgalomba való bekapcsolódásra, amelyen keresztül bizonyos társadalmi feladatok, helyi problémák megoldásra kerülnek.* A projektben felépített tevékenységekkel a helyi közösségi munkát alapozzuk meg.

A városmegújítás csírái egy városrészben

Mi magunk is tanuljuk, keressük a közösségi városmegújítás lehetőségeit. A városfejlődési, városfejlesztési folyamatokat az érintett lakosság bevonásával szeretnénk befolyásolni, hogy javuljon társadalmi, pszichés és fizikai közérzetük. Első lépéseként 2010 májusában szerveztünk „Tervezz bátran!” rendezvényt a Közösségfejlesztők Egyesületének támogatásával. Második lépésként 2011 szeptemberében 3 napos műhellyel alapoztuk meg egy kisebb városmegújító munkacsoport együttműködését, amelynek tagjai az Avas fejlesztései kapcsán együtt tudnak tervezni és dolgozni. A munkacsoport résztvevői körébe bevontunk építészeket, önkormányzati dolgozókat és civileket is, még hozzá az Avasi Közösségek azon tagjait, akiket ez a tevékenység érdekel, s akik az ott élőket mozgósítani tudják.

Célunk, hogy *közösségi tervezéssel újítsuk meg, formáljuk, s hozzunk létre közösségi tereket.* Jelenleg az Avason két új létesítmény megépítése van napirenden, s ezek tervezése közösségi módon történik majd.

Fontos tudni, hogy avasi közösségfejlesztő programunkat több kis forrás finanszírozza, nincs mögötte nagy anyagi forrás. Felelősséggel kezeljük a felismerést, hogy a jelenlegi viszonyok között az eddigieknél erősebb lobbitevékenységet kell végeznünk, s a források megteremtésébe több kapacitást kell fektetnünk annak érdekében, hogy a társadalmi innovációs folyamatok kiegyensúlyozottak lehessenek.

Azt is jól tudjuk, hogy a közel 3 év alatt csupán elkezdtünk építkezni és még nagyon az elején tartunk a folyamatnak. Sok év munkája szükséges még ahhoz, hogy az eredmények kézzelfoghatóak legyenek.

[SÉLLEY ANDREA: KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS AZ AVASON. ESETTANULMÁNY](#)

Budapest, Újpalota – a „panelsztori” (2013)

Biztonságérzet, összefogás, egymás segítése, odafigyelés egymásra, a szomszédokra. Ahhoz, hogy a komfortérzetünk javuljon, jól érezzük magunkat, ezekre lenne szükség. A Zsókavár utcai lakónegyed megújításának részeként megvalósult közösségi-szomszédsági programokkal, azok folyamatával ezekhez kerestük és keressük továbbra is a közös utat. A sokféle szalon és formában kezdeményezett helyi

találkozásoknak, párbeszédnek ez volt és reméljük, marad a céljuk.

Újpalota Budapest XV. kerületének egyik városrésze, ahol a '70-es években az addig mezőgazdasági területként használt szántóföldekre panelházakat építettek. Így jött létre egy több mint 15 ezer lakásból álló lakótelep a város szélén. Ennek egy kisebb lehatárolt kb. 10 szalagháznyi akcióterületen folytattunk 2013 és 2016 között szomszédsági munkát a Zsókavár utca környékén.

Mozdítható-e amit sokan megkövesedettnek, mozdíthatatlannak mondanak?

Lehetséges-e változást, közösségi aktivizálást, öntevékenységet elérni, legalább helyi lépcsőházi- háztömbönkénti összefogásokat kezdeményezni Újpalotának ebben a lakónegyedében?

Elhiszik-e az itt élők, hogy képesek – ha kell külső segítséggel – önmaguk és közösen együtt elérni helyi célokat, egyeztetni a legelemibb érdekeiket?

A közösségi-szomszédsági programok

A megbízást követően felállított kis *szakmai stáb* (amelyet Inspirál Közösségfejlesztő Csoportnak neveztünk el) a helyzetfeltárást a lehetséges szükségletek felmérésével kezdte. Ehhez a terület intézményeinek és szervezeteinek felkeresésén túl, a lakóházakban interjúkat készítettünk az ott

élőkkel. A köztereken, az épületekben, lépcsőházakban gyakran ajtótól ajtóig járva szólítottuk meg az itt élőket. Beszélgettünk a területhez-szomszédsághoz fűződő viszonyukról, de főként a változás lehetőségeit, a lehetséges személyes kapacitásokat („a cselekvési potenciáljukat”) igyekeztünk így is feltárni. Az itt összegyűjtött feljegyzéseink, az itt megismert emberek voltak a változások elindulásának első szereplői.

Szomszédünnepek

Ahhoz, hogy közvetlen találkozásokat kezdeményezzünk, a megismert helyi embereknek kedvük és hitük legyen a cselekvésre, nem csak összegyűjtöttünk ötleteket és közös ügyeket kerestünk, de a városrész 5 különböző lakónegyedében *szomszédünnepeket* is szerveztünk a helyben lakókkal közösen. Bár a kezdeményezés többnyire az Inspirál Közösségfejlesztő Csoporttól indult, jeleztük minden szomszédságban, hogy mi csak akkor vállaljuk az adott területen ilyen esemény elindítását, ha a helyiek nem csupán akarják – azaz közönségként esetleg résztvevői lesznek annak -, de nagymértékben hozzá is járulnak, azaz közösen találjuk ki ezek tartalmát és bonyolítjuk le azokat. A lakók részéről nagyon gazdag és sokféle részvétel, hozzájárulás volt tapasztalható a két éves programban.

Közösségi tervezés

Kikerülhetetlenül fontosnak tartottuk, hogy a lakóházak és a helyi intézmények környezetében a lakók befolyással lehessenek a közterek kialakítására. Így jobban a sajátjuknak érzik, erősebb felelősségvállalás várható az ilyen folyamatokat követően és ki tudhatná az ott élőkénél jobban, hogy mire van szükség egy adott területen.

A tervezésben járatos szakemberek segítségével, alkalmakat kerestünk/keresünk arra, hogy az itt lakók közösen változtatásokat, esetenként új megoldásokat javasoljanak ezeknek a területeknek az átalakítására.

Egyik helyen az épület bejáratának teljes környezete, másutt a házat körbefogó úszótelek kialakítása, többfelé a házak közötti nagy - és gyakran elhanyagolt - közterületek, parkok felújítása, újjáélesztése történt (s történik még) az ilyen közös tervezések alkalmával.

Közösségi kertek

Újpalotán négy közösségi kert található, amelyből három az Önkormányzat kezdeményezésére létesült ebben a programban. Ez összesen 83 magas-ágyás tulajdonost és több mint 120 helyi családot jelent, akiknek az életében szerepet játszik a lakótelepi kertészkedés. Hogyan lehet összehangolni egy friss közösség munkáját? Hogyan lehet, hogy egy kert ne csak kert legyen, hanem közösség is?

Ebben próbáltunk meg folyamatos segítséget nyújtani, módszereket ajánlani és a háttérből figyelve támogatni a kerteseket, hogy ezek a kérdések idővel már ne jelentsenek problémát. Időközönként találkozókra hívtuk őket, ahol együtt döntöttek például a kertszabályzat tartalmáról, vagy a közös kassza bevezetéséről.

Helyi kezdeményezések

A korábban csak bátortalanul - esetleg szűkebb körben elmondott panaszok némi bátorítással az önálló fellépés, felelősségvállalás lehetőségét is felvetették.

Különösen sokat találkoztunk a Zsókvár u. 46-62. sz szalagházban élőkkel, így az ő példájukkal jelezzük ezt a folyamatot. Biztatásunkra előbb egy belső kommunikációs hálózatot: e-mailes levelezőlistát kezdtek el „felépíteni”. Ma már 60-nál többen olvassák és írják a házzal kapcsolatos fontos híreket, kezdeményezéseket, ötleteket. A liftek felújításától, a környéken megjelent besurranó tolvajon át, a feleslegessé vált csavaros konzervüvegek cseréjéig sok mindenről szólnak a bejegyzések.

A házfelújítást követően a bejárati előkertek kialakítására, újraélesztésére alakult kis munkacsoport az itt lakókból, majd a lépcsőházak-lakószintek belső felújítása teremtett egy ma is aktuális összefogást. Mostanában a házsor mögötti nagy parknak az Erdőkerülő úti házak lakóival történő közös megtervezésére van kialakulóban egy kis csapat, akik azóta már *Újpalotai Szomszédok Társasága* néven kezdték meg működésüket. Saját honlappal, logóval rendelkeznek és havonta egyszer pedig a helyiek számára fontos ügyekről tartanak fórumokat szakértők bevonásával.

Az Inspirál Közösségfejlesztő Csoport ezeknek az ügyeknek mindig a közösségi megoldását próbálja felvetni. Így volt/van ez egy érdekvédelmi kérdésben: a 69-es villamos 42 éve épített és egyre elviselhetetlenebbül hangos váltója ügyében. A később Váltóláz akciónak elnevezett kezdeményezés kereteiben előbb csak fotókat készítettek a lakók a szétrohadó villamos-talpfákról, aztán hang- majd filmfelvételt a váltó- és a villamos csattogásáról. Erről óriásfotókat tettek ki, aláírásokat gyűjtöttek a környéken, leveleket írtak a BKK és a BKV vezetőinek. Egyikük ötleteként egy kiáltványban felajánlották a váltószerkezetet a Közlekedési Múzeumnak. Az eseményekre, a sajtót is mozgósították.

Iroda – tető az együttlétet felett

A városmegújító folyamat egyik fontosnak tervezett programeleme volt egy tájékoztató iroda működtetése. Így alakult, hogy a Zsókavár u. 2-ben (újraélesztve) megnyílt a *Zsókavár Információs Iroda*. Ez az Újpalotai Szabadidő Központ kereteiben működött, s egyik alapfeladata az lett, hogy a városmegújítási folyamatról, a kialakuló változásokról folyamatosan tájékoztassa a lakosságot – az „akcióterület” közvetlen közelében.

A sok változás, programcsúszás miatt nem volt egyszerű naprakésznek lenni. Egyre fontosabb volt ugyanakkor, hogy a program-tájékoztatás mellett, az alakuló munkacsoportoknak, az alkalmi megbeszéléseknek, találkozásoknak kínáljon teret ez a HELY, így lett egyre gyakrabban tető az együttlétet felett. Igyekezett összekötni a

történeket, agorává és fórumává válni a program során megszülető egyeztetéseknek, párbeszédnek, vagy éppen új összefogásoknak.

Képzés

Nagyon sok rokonszenves, elkötelezett és tehetséges emberrel találkoztunk ennek a programnak a során is itt, a lakótelepen. Akik egy jó szóra, az odafigyelésre megmozdultak, akik a saját és közös érdekeiket megértve - de mégis többnyire önzetlenül felismerték, hogy érdemes a közös ügyekben cselekedni.

A kulcsemberek közül – akiket mi a leginkább cselekvőknek találtunk - 20 fő részére *Hogyan szervezkedjünk a lakóhelyünkön? címmel műhelyképzést szerveztünk* azzal a céllal, hogy a továbbiakban még hatékonyabban tudjanak a saját terepükön cselekedni. A képzés végén felvetődött az együtt-maradás lehetősége, igénye. Azóta megvoltak az első találkozók és Újpalotai Szomszédok Társasága névvel alakul - további bekapcsolódókat is szívesen látva - ez a kis közösség.

[BODA KITTI, PÉTERFI FERENC, PETŐCZ ESZTER, TÓTH VIVIEN](#)

Budapest, József Attila lakótelep – Egy-egy tő rózsza az „újonnan” érkezőknek (2004)

„A József Attila-lakótelep Budapest IX. kerületében helyezkedik el, az Üllői út, az Ecseri út, a Gyáli út és a Határ út által körülzárt területen. A házakat nem zsúfolták össze, az öt-hat házból álló tömbök között viszonylag nagy szabad terület maradt, melyet a későbbiekben a parkosítások eredményeképpen gazdag növényzet fedett be. A meglévő infrastrukturális és természeti adottságoknak köszönhetően a lakótelep kellemes élettérre alakult, mely sok embert vonz. A viszonylag kis alapterületű lakások keresettek az egyedülálló fiatalok és a fiatal családok körében. A lakások nem teszik lehetővé több generáció együttélését, sőt sok gyermek felnevelését sem. Így a lakótelep a fiatal pároknak és az időseknek nyújt kellemes, parkos-ligetes, mégis város közeli lakóhelyet.”¹

Ezen a lakótelepen, talán éppen az emberléptékű kialakításából is következően, az emberek nem zárkóznak el egymástól, a házakban, az utcán szóba állnak egymással, érdeklődnek egymás iránt. A közösségi tereken sakkoznak, kártyáznak, a kisgyerekes családok a játszótéren beszélgetnek. A közösségi házban sportolási lehetőség, kártyaklub működik rendszeresen. Nyugdíjas szervezetek, csoportok közös programokat szerveznek tagjaiknak. A helyben alakult egyesületeknek befogadó teret biztosítottak a helyi politikai szervezetek és az önkormányzat, segítették a helyi kezdeményezések megvalósulását.

József Attila-lakótelep szerkezete, a házak között sok zöldfelülettel

A középkorú és annál idősebb korosztályoknál kialakult közösségi életről beszélhetünk, de a nagyszámban a lakótelepre érkező kisgyerekes vagy kisgyereket tervező, váró fiatal családok kevés segítséget, támogatást kaptak és nem találtak közösséget új életük indulásához.

Az elsődlegesen fontosnak tartott közösségi beavatkozás célja a fiatal családok *lokális kötődésének alakítása*, majd erre építve *közösségi kompetenciáik megerősítése*, a családok

¹ http://desi.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=39&Itemid=62

közötti kapcsolatok kialakulását segítő kezdeményezések megszervezése és támogatása volt.

A Közös Nevező Társulás klubvezetőjeként meghirdettem egy beszélgetést helyi programötletek gyűjtésére. Ekkor mesélt az egyik jelenlévő egy már régóta dédelgetett ötletéről, amivel az önkormányzat illetékeseit már többször megkereste: *köszöntse az önkormányzat egy-egy rózsatővel a lakótelepre születő babákat!* Bár több ellenző vélemény is elhangzott, menthetetlenül tovább gondoltuk az ötlet jövőjét.

A megnyerhető partnerszemélyek megtalálása lett az elsődleges feladat: felvettük a kapcsolatot a RÖNK (Városrészi Önkormányzat) kertészetért felelős munkatársnőjével, aki mellénk állt és tanácsadónkká vált a Rózsapark kialakításának megteremtésében, szervezésében és névválasztásában.

Eljutottunk ahhoz az ismerethez, hogy a Pöttyös utcai bölcsőde előtt fővárosi pályázati támogatással pihenőparkot alakítanak ki, amiben az önkormányzat részére nem jelentene jelentős plusz költséget a családok által igényelhető rózsatövek ültetése.

2008-as rózsatövek a névtáblácskákkal

Tájékoztattam a parkkal kapcsolatos következő RÖNK-ülések időpontjáról, így elkészítettünk egy pályázatot, és beterveztük az ülést.

Az önkormányzati előkészítés sikere után indulhatott el a valódi szervezés. Ahhoz, hogy a családok érdeklődését felkelthessük a program iránt, meg kellett őket szólítani. Erre partnereknek a helyi védőnőket találtuk meg, akik, miután adatot nem adhatnak ki, azt vállalták, hogy az általunk megfogalmazott felhívást tartalmazó levelet eljuttatják az érintett családokhoz.

Az első években úgy igyekeztünk támogatásokat szerezni, hogy a babáknak valami apró ajándékot tudjunk vásárolni, és az ajándék mellé adott emléklap, és a rózsatő mellé letűzendő kistábla elkészítésének költségére jusson.

Az utóbbi 3 évben azzal vontuk be a már előző években rózsát kapott családokat, hogy arra kértük őket, fogadják piknikkel (házi finomságokkal, gyümölcssel, innivalóval) az új babák családait. A következő két évben már a jól sikerült piknik hagyományának fenntartása mellett új elemmel bővült a programunk: a Kuckó-programunk kézműves-

foglalkozásán a már rózsás családokat kértük a közösen kitalált és egyszerűen elkészíthető ajándék elkészítésére. Ezt a szintén sikeres gyakorlatot folytatjuk idén is.

A Babák Rózsaparkja ünnepség egy olyan, a lakótelep életébe beépült, igényelt és várt hagyománnyá vált, amit fontosnak tartunk folytatni.

Az első évben *az önkénteseinket őrangyaloknak neveztük*. E néven toboroztuk őket személyes ismeretségek révén, a lakótelepen kitett plakátokon, s ez jelent meg a Ferencváros Újságban is. A későbbi években gimnazistái segítettek, akiknek az önkéntes munkáról igazolást adtunk, s ezt ők a további lehetőségeikhez használni tudták. Majd pedig a lakótelepi közösségi munkánkkal ismerkedő főiskolás csoport kapta választható gyakorlati feladatként az előkészítés és lebonyolítás során végezhető önkéntes munkát.

2004-ben a *Közösségi Kezdeményezéseket Támogató Szakmai Hálózat* helyi kezdeményezések felkarolására biztosított szakembereket valamennyi megyében és Budapest négy városrészében, 2010-ig némi anyagi támogatást is nyújtott pl. a helyi kezdeményezők képzéséhez. Ennek eredményeképp Benedek Gabriellát mentorként magunk mellett tudhattuk, és segítségével többen eljuthattunk támogatott közösségfejlesztői képzésekre is.

Ettől kezdve már tudatosan figyeltünk a megismert családok igényeinek felmérésére és támogattuk azokat, akik valamilyen résztevékenységbe maguk is szívesen bekapcsolódva formálják tovább a folyamatot. Hangsúlyt fektettünk képességeik felismertetésére, arra, hogy tudatosuljon bennük: *rendelkeznek a közösség számára hasznosítható tudásokkal!* Ezek hasznosítása és visszaigazolása megerősítette a résztvevőket a saját fontosságukban, és a közösségben megtalált szerepükben.

Lényeges eleme lett a működésünknek, hogy olyan programokat valósítsunk meg rendszeresen év közben, amelyek valamelyik önkéntesünk számára vannak annyira fontosak, hogy annak megtervezésében, előkészítésében és lebonyolításában (a többiek bevonásával) aktív szerepet vállaljon. Ezzel a módszerrel két fontos eredményt értünk el. Nem szerveztünk „muzáj-programokat” és nem terheltük egymást érdektelen feladatokkal. A másik eredmény az lett, hogy *képesé váltunk az egymás számára fontos dolgokban megállapodni, és mindenki megtalálta a másik által kitalált programban a saját támogató szerepét is.*

Szinte észrevétlenül, de apránként az apukák is bevonódtak a programokba, miközben tőlük is kértünk alkalmi szívességeket, s nagymamák is jöttek a kicsikkel, és ők is

szívesen segítettek. A generációk közötti együttműködés úgy is alakult, hogy egy-egy önkéntes felnőtt lánya, vagy mamája is bekapcsolódott és segíti programjaink lebonyolítását, és sikerült segítőként bevonnunk a lakótelepen két éve létrejött Vagány Nők Klubjának fiatal és kevésbé fiatal nyugdíjas tagjait, pl. a piknikre hozottak fogadására és kínálásra.

A rendszeres önkéntes munkával bekapcsolódó fiatal anyukák idővel szükségesnek érezték, hogy az együtt gondolkozó, cselekvő és másokat megszólítani képes informális női körünk nevet válasszon magának, ami identitásunk részévé válhat. Valamikor 2008 őszén, hosszas közös fejtörés után, az *Írisz Családi Kör* nevet vettük föl.

Nagyobb rendezvényeink után igyekszünk „köszönő-rendezvényt” szervezni: saját magunknak és a nekünk segítő külsősöknek is megköszönjük az elvégzett munkát, felidézük a sikereket és az esetleges gondokat. Kisebb rendezvények után a közös e-mail használatával igyekszünk legalább írásban megköszönni egymásnak az elvégzett

a 2011-es rózsaparki ünnepségen a Vagány Nők kínálnak a piknikasztalnál

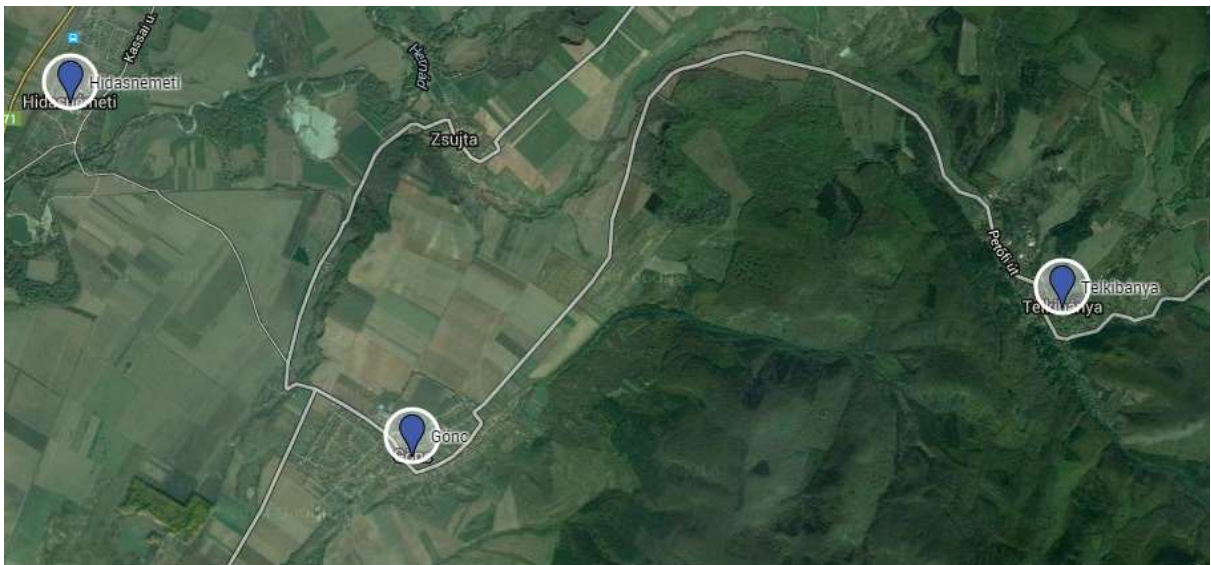
munkát, amivel egymást is meg tudjuk erősíteni és erőt merítünk a folytatáshoz.

Azt tapasztalom, hogy *aki örömet és a többiektől megbecsülést kap a közösségért végzett önkéntes munka során, az tovább marad közöttünk és továbblépve magával viszi itt felismert és használt képességeit.*

A közösségépítés egyik legfontosabb része a személyes találkozókra épülő kapcsolatok építése. E kapcsolati háló kialakulásának köszönhető, hogy a kezdetben pár lelkes önkéntes munkájával elindított szolgáltatás-jellegű rendezvényektől elvezetett az út a mára elért helyzetig. A csoport tagjai a hétköznapiakban is figyelnek egymásra, olykor átsegítik egymást nehéz élethelyzeteken is. Ezek jelentik az egyes ember számára a közösség létének jelentőségét.

[VELENCZEI ÁGNES: BABÁK RÓZSAPARKJÁTÓL A BÖLCSIS FORRADALOMIG. LAKÓTELEPI KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS KISGYEREKES CSALÁDOKRA ALAPOZVA A BUDAPEST, FERENCVÁROS, JÓZSEF ATTILA-LAKÓTELEPEN](#)

Települések közötti közösségépítés

Gönc - nem hullik a sült galamb az ölünkbe (2005)

Néhány szó egy régi ismerőssel a múltról, jelenről, leginkább a jövőről, mi a helyzet a [SZIA CLUBBAL](#), mit csinálunk, változott-e már a fiatalság helyzete Göncön, mozdult-e

már valami? És a legfontosabb: mit lehetne tenni Göncért, a térségért? Gyűjtsük össze a településükért, térségükért tenni akaró polgárokat, lássuk, mire megyünk együtt! Az már ekkor is látszott, hogy az erő, a lehetőség az összefogásban rejlik, egyedül képtelen megoldani bárki is a térség nyomasztó gondjait.

Tudtam, sokan vannak a térségben, akik sokat tesznek önkéntesként a környezetünkért, a helyi közösségek fejlődéséért. Meg kell keresnem, meg kell szólítanom őket, tudom, eljönnek a megbeszélésünkre!

Gönc, Abaújvár, Kéked, Telkibánya, Hejce, Hidasnémeti, Zsujta, Göncruszka, Pányok, Tornyosnémeti, Vilmány, Migléc... Néhány levél, néhány telefon, néhány beszélgetés meggyőzte őket, vagy legalább is felkeltette az érdeklődésüket. Így kezdtük el a környező 12 településről érkezett barátainkkal 2005 októberében azt a munkát, amelynek kézzel fogható eredményeképpen 2007 márciusában megalakult a *„Fogadó” Észak-Abaúji Közösségfejlesztők Köre Közhasznú Egyesület*. De addig nagyon sok tennivalónk akadt.

Első szakasz - Alapozás

Október 27-én találkoztunk először Göncön. 12 településről érkeztek érdeklődők, ilyen még nem történt itt. Jöttek türelmetlenek: mi ez az egész?! Mindenkinek teljesen új. Sokan vannak, sokan túlzott reményekkel: mindent ide de máris! Egy a közös: egyformán tenni szeretne mindenki valamit a településéért, Abaújért, vérmérséklettől, tapasztalattól, életkortól függően. A varázsszóra várók persze idővel lemorzsolódtak, maradtak a reálisan gondolkodók, a földön járók. *Akkor ugyan még csak sejtették, ma már tudják: nem hullik a sült galamb az ölünkbe.*

A következő, havonta legalább egy alkalommal szervezett műhelymunkák során „szomszédolások”, előadások, bemutatkozók segítségével apránként megismerkedtünk egymás településével. Mennyi újat láttunk, pedig több tíz éve élünk egymás mellett! Megkerestük a közös pontokat, az együttműködés lehetséges alapjait, és barátkoztunk a közösségfejlesztés rejtelseivel. Novemberben összeállítottuk azt a táblázatot arról, hogy mi a helyzet jelenleg és ehhez képest mit szeretnénk létrehozni. Decemberben a

települések bemutatkozására került sor ötletes, humoros előadások, rajzok formában („Mutasd be településedet!”).

Az alapozás során valóban sikerült megismerni egymást, egymás településeit, kialakult a program aktív magja, mind a hét településről átlagosan 5-6 résztvevővel. Polgármesterek, pedagógusok, munkaügyi, mezőgazdasági, közgazdasági, informatikai szakemberek, lelkészek, művelődési dolgozók, egyszerű hétköznapi emberek, akiket közös cél köt egybe, és akikről most talán már azt is leírhatom, hogy barátok.

Második szakasz

2006 kora tavaszán kiírásra került a UNDP-ICSSZEM Cserehát Program pályázata a közösségi kezdeményezések támogatására - ez lehetőséget teremtett a továbblépésre. Eddigi közös munkánk remek alapot jelentett a *„KÉZENFOGVA - települések összefogásával Abaúj jövőjéért”* pályázatunk megírásához, amellyel el is nyertük a támogatást. Programunk folytatásához így tehát egy évig adva volt a pénzügyi háttér, melynek gerincét az alábbi négy témakör jelentette: havonkénti műhelymunkák térségi és települési szinten; Térségi Nap - „Észak-Abaúj a szívünkben”; 3 napos közösségfejlesztési képzés Telkibányán; konferencia és egy összegző kiadvány.

Május kezdetétől tehát két szálon futottak párhuzamosan az események: települési és térségi szinten. A lakóhelyi munka csupán közvetett módon kapcsolódott projektünkhöz - a térségi munkáról hazaérkezők feladata volt (és az ma is) a település aktív lakosainak a megkeresése, mozgósítása, a helyi civil társadalom mozgásban tartása, egyesületek, körök alakítása a helyi igények szerint.

Eddig úgy gondolták a helyiek: majd megoldja a vezetés, most pedig rájöttek: *a kezdeti lépéseket saját elhatározásból, saját maguknak kell megtenniük, sőt ezután sem tétlenkedhetnek* (igaz, időközben ráérezve saját erejükre, már nem is akarnak).

Közvetlen feladatunk, a térségi munka koordinálása, a már jól kialakult formában és módszerekkel történt. Havonta találkoztunk a hét - sőt, Miglécet is idesorolva, a nyolc - település képviselőivel, elemeztük a történeteket, a helyi problémákra igyekeztünk megoldásokat keresni, összehangolni a közös célokat, feladatokat.

Sokáig készültünk a Térségi Napra. Az „*Észak-Abaúj a szívünkben*” nevet kapta rendezvényünk, ez kiválóan tükrözte a nap hangulatát, tartalmát. Városunk Ifjúsági parkjában kilenc sátort állítottunk fel a szabadtéri színpad elé, melyek a színpaddal együtt alkottak teljes kört, ezzel is jelképezvén az egészet, az együvé tartozást. Hét sátor a hét településé volt: remek kiállítás sikeredett a helyi értékekből, történelmi emlékekből, hagyományokból, jelenkori tevékenységekből.

Központi helyen állítottuk fel a „FÓRUM-sátrat”, ahol egy-egy órában négy témakör megbeszélésére vállalkoztak avatott szakemberek és térségi érdeklődők: ifjúság; fejlesztési lehetőségek; fenntarthatóság; civilek a demokráciáért. A színpadon a települések kulturális műsorait láthattuk folyamatosan.

A három napos közösségfejlesztő képzésünket Telkibányán rendeztük februárban, nagy sikerrel.

Pályázati munkák záró szakaszában konferenciát rendeztünk Hidasnémetiben, erre a napra elkészült a kiadványunk is. Nem titkolt célunk volt, hogy elbűszkélkedhessünk közel kétéves munkánk eredményeivel, és az is, hogy megismerjük megyénk hasonló szervezeteinek életét, problémáit. Az egész napos program keretében bemutatta munkáját szinte minden vendég is, és ízelítőt kaphattunk a közösségfejlesztés szerepéről a települések fejlesztésének gyakorlatában. Örvendetes, hogy ezen a rendezvényen 15 település 20 civil szervezete volt jelen.

KÉZENFOGVA - 2006 februárjában ezt a címet kapta az a pályázatunk. Ma már másképp fogalmaznék, azt írnám: EGYMÁS KEZÉT FOGVA. Az előző ugyanis azt sugallja, hogy valakit segítő szándékkal ugyan, de mégis csak vezetünk, valamiféle elsőbbséget felvállalva, az utóbbi pedig azt: *együtt, kéz a kézben, közösen*. Itt mindenki „újonc” volt, ezt az évet egyformán tanultuk mindannyian, nem volt vezető település, egymást erősítve, támogatva mentünk előre, váll a vállhoz.

Programunk 2007. április 30-án zárult, azt hiszem, sikeresen. A közreműködő 7 település képviselői, meggyőződve a közös munka erejéről, a közösségfejlesztés fontosságáról, megalakították a „FOGADÓ” Észak-Abaúji Közösségfejlesztők Köre Közhasznú Egyesületet, amely júniusban bírósági bejegyzésre is került. Vezetősége hét tagú, minden érintett községből egy fővel képviselteti magát benne. Szeptemberben beadtuk első pályázatunkat is, szintén a Cserehát Program keretén belül: Észak-Abaúj civil szervezeteit szeretnénk erősíteni 20 hónaposra tervezett programunkkal. Ez amolyan „vizsgamunka”, amit az utolsó előtti éjszakán hajnal kettőig írtunk,

fogalmaztunk ugyan, de a fáradtság és az időnkénti elszunyókálások dacára is remek hangulatú, valódi közösségi tevékenység volt, igazi lekváros kenyérrel, langyos teával és sok kacagással.

[SIVÁK JÁNOS: EGYÜTT, KÉZ A KÉZBEN, KÖZÖSEN. TELEPÜLÉSEK ÖSSZEFOGÁSÁVAL ABAÚJ JÖVŐJÉÉRT](#)

Telkibánya - „csináljunk már valamit és ne csak beszélgessünk” (2005)

1991 nyarán kerültem Telkibányára, a rendszerváltás lázában visszahozott kisiskola újonnan verbuvált hat fős tantestületébe.

Városi lévén, akkor kezdtem ismerkedni a kistelepülési, vidéki léttel. E folyamat hozta azt a felismerést, hogy *a település „történéshiányban” szenved, ezért közösségi szervezéssel kellen tenni valamit.* Az a valami, amit akkor

a fiatal pályakezdő társak támogatásával történetesen csinálni akartunk, a legkönnyebben szervezhető terület, a szórakozás volt. Egy falusi szüreti bált terveztünk és valósítottunk meg, közösen. Indításként a faluban kihelyezett plakátokon arra buzdítottunk, hogy akiknek kedve van közreműködni egy saját maga számára kellemes este szervezésében, az jöjjön el az iskolába egy megbeszélésre. Ez az intuitív, közösséget aktivizálni, szervezni készítő vágy azután még hasonló, a szabadidőt, szórakozást érintő más rendezvényekben is

megtestesült.

Mik voltak itt a számomra - a szervező számára - a meghatározó jelentőségű dolgok? Elsősorban az emberléptékű település generálta közösségi tettvágy, amelyik a kiegyensúlyozott közösségekben élő emberekben még természetesen megvan, vagyis annak a ténye, hogy hittel és önbizalommal felvértezve lehetett hozzáfogni a közösségi élet szervezetéséhez. Ám ezek a rendezvények csupán kezdetben hozták magukkal a közösség szervezhetőségébe vetett hit sikerélményét. Kudarcként éltem (éltük) meg, hogy nem tudjuk kistelepülési pedagógusi „másodfeladatunkat” hatékonyan ellátni.

A település

Telkibánya története összefonódik a nemesérc bányászatával és annak ipar- és kultúrtörténeti vonatkozásaival, a lakosság összetétele, a reménységek tápja, a foglalkozási szerkezet - mind erős összefüggésben állnak a múlttal.

Településünk a Hernád-völgyéhez közel, a Zempléni hegységet kelet-nyugati irányban átszelő völgyben fekszik. Elzárt, bár nem zsáktelepülés. Jellemzően az erdőből (erdészeti igazgatóság), a téészből, a bányából, illetve a környékbeli ipari foglalkoztatókból éltek itt

az emberek, de mint tudjuk, e munkahelyek többsége leépült a rendszerváltás óta. A legnagyobb foglalkoztató az önkormányzat, melynek óvodája, iskolája, idősek ellátó intézménye mellett két gyermektábora is van. Vállalkozók is vannak már a településen, sőt egy katonai felderítő hivatali objektum is, amely idehozott családokat és gyermekeket is. Legtöbben mégis munkanélküliek.

A lélekszám 730 fő, vegyes korösszetétellel, az óvodás és iskoláskorúak száma 100 fő körüli. A nők, férfiak aránya egyensúlyban van, kissé sok az agglegény. Felsőfokú végzettsége többnyire csak az intézmények vezetőinek, az oktatási intézmények pedagógusainak van. A többség közép- vagy alacsonyfokú végzettséggel rendelkezik, van, aki még ezzel sem.

A település 700 lakosára félezer szálláshely jut, a sátorhely-minőségtől a háromcsillagos szállodáig. Patinás, karakteres régmúlt: aranybányák, kopjafás temető, ispotályos templom, romkert, múzeum, megszállott lokálpatriótákkal. Nagyszerű természeti környezet, a Felvidék közelsége.

A folyamat

2005 augusztusának végén meghívást kaptunk Göncre, ahol egy, a kistérségünkben, Észak-Abaúj településein tervezett műhelymunka sorozat indult, témája: ***közösségfejlesztés!?*** A nevében reményt keltő fogalom akkor még ismeretlenül csengett előttünk.

A megszólítottak köréből a gönciek, hejceiek, hidasnémetiek, telkibányaiak, zsujtaiak (később csatlakoztak a pányokiak) képviseltették magukat.

A kistérségi műhelyekbe Telkibányáról kezdetben ifjúsági csapattal mentünk. Így azonban olyan feladatokra is rákényszerült az ifjúsági klub, amelyek mögé még nem volt képes felsorakozni.

A másik, a továbblépés szempontjából lényeges következtetés pedig az volt, hogy akkor teljes gőzzel ***startoljunk rá a felnőtt közösség bevonására, mozgósítására.*** Feltérképeztük Telkibánya létező közösségeit, ezek véleményformálóit, képviselőit. Működött, mert az emberek érdeklődtek, lehetőséget láttak benne, s ez szárnyakat adott nekünk is, aminek lettek következményei.

Kissé másként jártunk ettől kezdve a kistérségi műhelyekbe. Most is többen voltunk Telkibányáról, mint az összes többi helyszínről, csak most felnőttjeinkből állt a csapat. De másképp kezdtünk el dolgozni otthon is, s *nem hagytuk ellanyhulni az érdeklődést a közösségfejlesztés iránt.* A közösségfejlesztői esteken, beszélgetéseken, a teaházi esteken 60-70 ember is megjelent.

„Pezsgő tavasz” - sorsformálónak, de legalábbis a helyi közéletet formáló lehetőségekkel telinek tartották e szakaszt az emberek. A tavaszi zsongást követte az „Eseménydús nyár”. Ennyi közösségi rendezvényt még az iskolai életben sem szerveztek, mint ekkor. Ez az időszak igazán azoknak szólt, akik a *„csináljunk már valamit és ne csak beszéljünk”* szekció tagjai voltak. Természetesen mindannyian élvezték e mozgásokat.

Meghatározó időszak volt a helyhatósági választások előtti és utáni egy hónap. Visszatekintve úgy vélem, hogy a közösségfejlesztési jó szándékok összefutottak egy kedvezőtlen időszakkal, amely az önkormányzat demokratikus mintákat nélkülözni kénytelen fejlesztési politikája ellen felszólalók számára kitörési pontot jelenthetett volna.

Beszéltünk arról is, hogy a közösségfejlesztés feladatának menedzselésére célszerű létrehozni olyan civil szervezetet, amely felismerve jelentőségét és lehetőségeit, motorját képezi a történéseknek. Ilyen önkéntes jellegű feladatok végrehajtására jött létre az *ATKE (Aranygombos Többcélú Közhasznú Egyesület)*, melyhez bárki, bármikor csatlakozhat, amennyiben egyetért céljaival.

Megoldás és első számú feladatunk: a közösségi kommunikáció, azaz olyan szervezett és rendszeres alkalmak megteremtése, amikor elmondhatjuk amit gondolunk és megmérhetjük mások véleményén keresztül ezeket! *Tanuljunk meg, hogy rajtunk múlik néhány dolog! Ezeket a dolgokat sajnos nem, vagy hiába várjuk el másoktól, abban viszont reménykedhetünk, hogy közösségeinktől nyerjük el.*

Tanulságok

A jövőben módosítanunk kell munkamódjainkon.

Tervszerűbben és az emberek szélesebb körű bevonásával kell dolgoznunk, különben az emberek nem érzik magukénak a folyamatokat, s így mellé állni és megvédelmezni sem fogják/tudják majd, ha szükségeltetik.

Fontos, hogy mindenki láthassa át szándékaink lényegét, amely elsősorban nem a szabadidő minőségi eltöltése, hanem a közösségi részvétel fokozása és a demokrácia gyakorlása.

Legalább az újságunkkal, a *Kapcsolattal* minden telkibányai lakost megszólítunk, informálunk. A nyilvánosság csatornáit használva bátorítsuk a szemlélőket, kívülállókat arra, hogy csatlakozzanak hozzánk, hiszen nagyon sok ügyünk nem nyerhet értelmet, ha túlságosan kevesen vagyunk!

Célunk a közösségi felmérés elkészítése, amelyben minden lakos úgy mondhatja el a véleményét, hogy biztosan számíthat annak figyelembe vételére akkor, amikor az eredmények alapján cselekvési tervet készítünk.

A felmerülő igényekre képzéseket indítunk, hiszen jó néhány teendőnknek azért nem tudunk megfelelni, mert nem vagyunk elég ismeretnek birtokában (pl. az értékeink munkacsoport esetében a filmek készítéséhez szükséges kompetenciák).

Törődünk önmagunk, szervezetünk építésével, gondozásával is.

A tyúk vagy a tojás? A csapat vagy a feladat? Elegendő-e a nemes cél, hogy minden akadályt elgörgessen a megvalósulás elől, vagy „csupán” egy jó csapat kell, amely bármilyen kihívást sikerrel fog teljesíteni? Szívesen hisszük, hogy az egyik feltételezi a másikat!

[BERECZKY BÉLA: ARANYGOMBOS TELKIBÁNYA – KÖZÖSSÉGFEJLESZTŐ SZEMMEL. 2005–2007.](#)

Hidasnémeti – Borsod-Abaúj-Zemplén megye közös tudása (2009)

A „*Közös tudás*” program tervezőinek és kivitelezőinek meggyőződése, hogy megyéjük gazdasági fejlődését nagyban befolyásolja a közösségi/társadalmi viszonyok fejlesztése, a lakosság aktív részvétele a közügyekben. *A programban dolgozók építettek az ott élők kreativitására, tudására, önszerveződési és együttműködési készségére.* A megvalósított programok túlmutattak a települések határain, széles körben tették hozzáférhetővé a különböző képzéseken való részvétel lehetőségét és új együttműködéseket generáltak.

A megye területét tekintve az országban a második legnagyobb, benne hegyvidékek váltakoznak sík területekkel, határos Szlovákiával és Ukrajnával is. Jellemzően aprófalvas megyéről van szó, s a falvakban élők életminősége a szolgáltatások elérhetősége, munkahelyek, előregedés, egészségügyi ellátás, intézmények kiépítettsége terén jelentősen különbözik a nagyobb településektől. Ha az infrastrukturális fejlettséget nézzük, a településeken víz, villany, telefon, gáz szinte mindenhol van, egyedül a szennyvízhálózat hiányzik több helyről.

A nehézipar – kohászat, bányák, vegyi üzemek, vasmű stb. – túlzott jelenléte és egyik napról a másikra történő összeomlása az emberek által kezelhetetlen problémákat okozott. Ekkor találtak először az addig ismeretlen munkanélküliséggel. A folyamat strukturális válsághoz vezetett – magas munkanélküliség, a kvalifikált munkaerő kivonulása a megyéből, a kistelepülések részleges vagy teljes kiürülése – intézménybezárások, előregedés, elvándorlás, egyes területeken gettósodás.

A kistelepüléseken nincsenek szolgáltatások, nem működnek intézmények, vagy nincs elég intézmény (óvoda, iskola, művelődési ház, egészségügyi intézmények, sőt több helyütt posta sem), így megszűntek a találkozások és a beszélgetés lehetőségei is.

Hidasnémeti történelmi hagyományokban, természeti erőforrásokban, kultúrtörténeti értékekben gazdag vidék, mégis a relatív elmaradottság a jellemző, az itt élők életszínvonala jóval a magyarországi átlag alatt van. A népességszám csökkenése folyamatos és erőteljes. A regisztrált munkanélkülieknek az aránya 47,9%, amely több mint háromszorosa a megyei átlagnak.

A program a közösségfejlesztés és a felnőttek informális és formális tanulása terén kereste a maga hozzájárulási lehetőségeit a bevont emberek helyzetének részvételi szempontú javításában.

Az ott élők – egészen a közösségfejlesztő folyamatok beindulásáig – nem érzékelték, hogy ők maguk is tehetnének saját helyzetük javítása érdekében, nem voltak motiváltak sem cselekvésre, sem tanulásra. Az újtól való félelem és a visszahúzódnás jellemezte helyzetüket, amelyben a közösségfejlesztők által aktivizált lakosság járható útként a civil részvételének fokozását és vele összhangban új intézmények – civil szervezetek, csoportok, új közösségi szokások – kialakítását/építését azonosította, valamint a meglévő intézmények – s itt, a magyar közösségfejlesztés hagyományaira épülve elsősorban a közművelődési intézmények – közösségsszervező és felnőttképző kapacitásának bővítését.

A korszerűtlen vagy annak tartott tudások (pl. hagyományos mesterségek) új kontextusba helyezése, a demokrácia működési módjainak, bennük a szabad szerveződésnek, az állampolgári/civil működés módjainak tanulása jócskán megkésett e térségekben – csakúgy, mint az ország szinte valamennyi vidéki térségében. Felnőttképzési intézmény alig van a megyében, hacsak a megyei pedagógiai és továbbképzési intézetet vagy a munkanélküliek átképzésével foglalkozó szervezetet nem nézzük.

A most bemutatott „Közös tudás” részvételi-tanulási program (2009. július 1.–2011. június 30.) az *„Építő közösségek” támogatási program* keretében valósult meg, több megyei és helyi közművelődési intézmény (közösségi ház, könyvtár, módszertani központ, múzeum) és – zömmel a korábbi közösségfejlesztési programok során megalakult – civil szervezet: közösségi munkás, közösségfejlesztő egyesületek együttműködésével.

Az új program tervezésébe kétféle módon vonták be a már aktív helyieket és az általuk mozgósított érintetteket. Egyrésztől *„A művelődés hete – a tanulás ünnepe”* programsorozat során közös tervezésre, a kistérségekben tartott műhelymunkákban való részvételre hívták az ott élőket és civil szervezeteiket, másrésztől négy szakmai műhelyben tervezték tovább a programot, melynek résztvevői az öt együttműködő

kistérség művelődési házainak munkatársai voltak, akik kiválóan ismerik a helyi viszonyokat.

Az akkreditált képzések között a Közösségi mentorképzés, a Közösségi vállalkozásra felkészítő képzés (ezt tartották Hidasnémetiben), a Helyi túra- és idegenvezető képzés és a Falusi vendéglátó képzés szerepelt a képzési kínálatban. A felhívásra 146 fő jelentkezett.

Ezen kívül nonformális képzéseket is tartottak. *Az önképzőkörök megalakulását egy helyi mozgalom keretében végzett kutatás előzi meg, mely az ún. tankatalógusban gyűjti össze azt a név, tudás és érdeklődési köri listát, amely alapul szolgál az önképzőkörök kialakulására.* A svéd tanulókörök és az amerikai párbeszéd-körök ihlette magyar

önképzőköri mozgalmak a közügyekben való aktív állampolgári részvételre nevelnek. Az önképzőkör demokratikus kiscsoportban történő párbeszéd, amelyben mindenki aktívan vesz részt. Ez egy szabad ismeretszerzési forma, ahol a résztvevők egyenrangú állampolgárok, akik arra törekednek, hogy megértsék a társadalmi folyamatokat, a körülöttük zajló dolgokat. A formális képzésekkel szemben *nagyobb demokrácia, nagyobb tudatosság, megnövekedett önbizalom jellemzi.* A résztvevők az önképzőkörön keresztül lehetőséget kapnak a közösség építésében való részvételre. Megtanulják a kommunikációt és az együttműködést, valamint a részvételt a közösségi, társadalmi, kulturális és politikai életben.

A megalakult önképzőkörök szükség szerint, témától függően szerveztek „látó utat” (tanulmányutat), szakértő meghívását, esetleg kisebb eszközök, szakmai könyvek beszerzését, amelyek a hosszabbtávú együttműködéseket is megalapozták, lehetőséget biztosítva a program utáni folytatásra.

Az önképzőköröket 2010 decembere és 2011 márciusa között bonyolították le az öt kistérségben. Kistérségenként 5–5 kör alakult. Fontos szempont volt az önképzőkörök szervezésénél az, hogy az adott kistérségen belül lehetőleg minél több települést vonjanak be, ezért az egyes foglalkozásokat más-más településen bonyolították le. A

program lehetővé tette, hogy a résztvevők egyik településről a másikra eljuthassanak, így előfordult, hogy az egyes foglalkozásokon nemcsak az adott településről, de más kistérségi településekről is érkeztek résztvevők.

Ez a megközelítés még új volt ebben a megyében és azt bizonyította, hogy a felnőttképzés nem ördögösség. A térségben élők – csakúgy, mint másutt az alacsony iskolai végzettségű emberek – féltek ugyanis a felnőttképzéstől, azt gondolták, hogy az nem nekik való és ők nem lennének képesek tanulni, főként nem tanítani, ahhoz nagy tudással rendelkező embereknek kéne lenniük! Nem bíztak magukban és társaikban annyira, hogy az önképzőkörökben ők is adhatnak egymásnak ismereteket. Az önképzőköri munka módosította eddigi tapasztalataikat, s ha ezután az élethosszig tartó tanulásról hallanak, talán elmosolyodnak, mert azokra a jó hangulatú önképzőköri összejövetelekre gondolnak, amelyeknek ők is részesei voltak. Nem véletlen, hogy mindenhol keresik a lehetőséget újabb önképzőköröket szervezésére.

[MOLNÁR ARANKA ÉS TÁRSAI: ÉPÍTŐ KÖZÖSSÉGEK – KÖZÖS TUDÁS](#)

A közösség erejével egy élhetőbb környezetért

Ág – kalákában épülő a bizalom (2012)

Ág abban a tekintetben nem különbözött a többi hegyháti zsákfalutól, hogy kevesen és egyre kevesebben lakják, hogy nehézkes a munkába járás, már amennyiben van munka, ahová el lehet járni. A helyiek leginkább segélyekből, a közmunka által kínált jövedelemből, valamint a bizonytalan gyakoriságú feketemunkából élnek meg. A

valamikor jobb napokat látott házak jelentős része elhanyagolt, leromlott volt. A benne élők nem értenek a karbantartásukhoz, a szakember pedig sok pénzt kér a munkájáért, és különben sem szívesen vállalnak errefelé munkát. Valami azonban mégiscsak más volt ebben a faluban.

2012-ben indult a Sásdi kistérségben a *Köz-Tér-Háló* a családokért elnevezésű fejlesztés, amely projekt gyakorlati megvalósításának fontos eleme volt, hogy minden településen közvetlen formában, a lehető legtöbb felületet mutassák meg az embereknek magukból, valamint, hogy valódi, testközelből gyűjtött információk alapján tervezzék meg a fejlesztők a munkájukat. Ezek mentén 2012 áprilisában *közösségi beszélgetést* hirdettek, melyre meghívták Ág teljes lakosságát.

A találkozón, azzal a néhány emberrel, aki eljött, hosszasan, és néha zavarba ejtő nyíltsággal beszélgettek a falut és a benne élőket érintő ügyekről, szokásokról és persze a nehézségekről is. Az egyik, ilyen ügy a lakhatás volt, pontosabban a lakhatatlanság. Azonban a több órára nyúlt beszélgetés végén azzal álltak fel, hogy remény csillogott mindannyiuk

szemében: azon a nyáron, 2012-ben, egy közös vállalkozást indítottak a helyiekkel.

A megállapodás egyszerűnek tűnt: mi hozzuk az építőanyagot, a tulajdonos a többiek segítségével *kalákában* (a közösség tagjai vagy bizonyos csoportjai tagjuknak, vagy egy községi intézménynek szívességből vagy kölcsönösségi alapon munkát végeznek, s amelynél a segítők együtt, egyszerre, társaságban, s rendszerint szórakozással egybekapcsoltnak dolgoznak) beépíti azt. A következő lehetőségeket vállaltuk:

- műszaki felméréseket végeztünk a jelentkező családok házaiban egy építésmérnökkel;
- a felmérések alapján közösen a családokkal megfogalmaztuk a legfontosabb tennivalókat, közösen döntöttünk az anyagszükségletekről;
- építőanyag kereskedőkhöz fordultunk személyesen a már konkrét anyagszükséglettel;
- fuvart szerveztünk (szintén önkéntes alapon);
- koordináltuk a tervezett felújításokat;
- folyamatosan brigádgüléseket tartottunk, hogy mindenki tájékozódhasson a történésekről, lépésekről.

A változást és a folytatást 2014 tavasza jelentette. Ekkor vették fel a kapcsolatot a *Habitat for Humanity Magyarország Alapítvánnyal*. A HabitatPonton keresztül a családok az építőanyagot optimális esetben – 30%-os önrészért vásárolhatják meg, feltéve, ha a teljes vételár 40%-át egymásnál, pontokat, órákat gyűjtve ledolgozzák.

Az első, „beszálló” munkaórákat egy közösségi brikett szárító megépítésével lehetett beszerezni, de az egyes házak tervezett felújításának előkészítése során is teljesíthető volt. Az alapos műszaki felméréseket a párhuzamos egyéni és közös tervezések hosszú sora követte.

A nyár végéhez közeledve azt láthatjuk, hogy a tavasszal jelentkező családok többségénél volt, vagy még zajlik valamilyen felújítás. Van, ahol egy egész tetőt sikerült felújítani, van, akinél egy falat hoztak rendbe az újdonságnak számító (és sokszor nevetségesen elavultnak titulált) régi technológiával, vályogtapasztással. Épült terasz és elő-tető, álmennyezet, és folyosók is kaptak új meszelést.

A bizalom és a szabadság. 2014 nyarán, ez a két leggyakrabban előforduló fogalom, amikor az Ágon zajló kétéves munkáról beszélünk. Ezekre, mint a szakmai diskurzusokban jelentős hangsúlyt kivívott önrendelkezés két alappillére tekintek. Bizalmat nem csupán magunkkal szemben kellett ébreszteni, hanem meg kellett mutatni a résztvevők egymás iránti bizalmának szükségességét és nem utolsósorban az önmagukra irányuló hitet és bizalmat is, mint ami nélkül mulandó emlék marad az itt közösen eltöltött idő. A szabadság pedig nem azt jelenti, hogy bárki bármit megengedhet

magának, és, hogy ennek nincs valódi következménye. Ebben a most még képlékeny és sérülékeny, de mindenképpen saját jogon elért szabadságban érvényesnek tűnő visszacsatolások érkezhettek arról, hogy az egyén ebben miképpen működik. Nincs alanyi jogon szerzett tekintély, hanem teljesítmény alapú van helyette, lehet véleményem, de nem minősíthetek felelőtlenül. Dönthetek a saját és a közösségem sorsáról, és ezeknek a döntéseknek valódi kockázata és eredménye lehet.

Ezek a családok megmutatták, hogy át tudják lépni a saját korlátaikat. Képesek voltak hinni magukban és egy kicsit talán egymásban is.

[OLÁH ROLAND: AZ EGYMÁSÉRT VÉGZETT MUNKA ÉRTÉKE ÉS JELENTŐSÉGE KALÁKÁBAN](#)
[VÉGZETT HÁZFELÚJÍTÁS ÁGON: KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS ÁLROHÁBAN](#)

Budapest, Magdolna negyed – a lakosság SZEMei (2010)

Budapest VIII. kerületében, Józsefvárosban tizenegy negyed van, amelyek közül a középen elhelyezkedőt Magdolna-negyednek nevezzük. A Magdolna-negyed (és a szomszédos Népszínház és Csarnok negyed) jellemzői: a lepusztult bér- és társasházak, a foghíjtelkek, a lakosság jelentős részének alacsony iskolázottsága, szegénysége, a nagy létszámú roma kisebbség, az egyéb kisebbségek növekvő aránya és sokszínűsége, a rossz közbiztonsági-köztisztasági helyzet és nem utolsósorban a főváros hajléktalan-ellátásának jelentős részét kitevő, ide koncentrálódó hajléktalan ellátó intézmények, s ebből adódóan az itt tartózkodó hajléktalanok nagy száma.

A *Magdolna Negyed Városrehabilitációs Program* egy hagyományos rehabilitációs program, amely során a lepusztult épületeket lebontják, és helyüket modern épületekkel népesítik be. Legfontosabb részei egy közösségi ház építése és programokkal való megtöltése, a Mátyás tér és két bekötő utca felújítása, bérlakások (később néhány társasház) homlokzatának felújítása, törekvés a helyi közösségi élet (lakosság, civil szervezetek) beindítására, erősítésére és a Szomszédsági Rendőr Program.

A program célja nem a legszegényebb rétegek elűldözése, hanem a törekvés abba az irányba hat, hogy ezeket a rétegeket itt maradásra ösztönözzék, javítva az életkörülményeiket. A negyed lakosságának nem elhanyagolható része azonban nehezen ismeri fel, hogy itt valami jótétemény történne vele. Ez visszavezethető a nagyfokú

kiábrándultsággal, komoly megélhetési problémákkal, folytatódó elszegényedéssel és a nehéz bűnözési-köztisztasági állapotokkal jellemezhető helyzetre. Az alapkonceptió nem számolt azzal, hogy amennyiben a környezet vonzóvá válik a szegények számára, az egyidejűleg más térségek szegényeit is idevonzza. Így növekvő arányban találunk a

negyedben jogcím nélküli lakókat, illegálisan beköltözőket, munka nélkül élő, és az átlagosnál jobban kiépült szociális ellátórendszerek szolgáltatásaira építő embereket.

Megemlítendő még a program azon törekvése, amely máshonnan akart a negyedbe telepíteni civil szervezeteket. Ebben a közegben született meg 2010 nyarának elején a *Magdolna Negyedi Szomszédsági Tanács*. A *MANESZOTA* azon dolgozik, hogy *a helyi*

lakosságot aktivizálja, örömmel fogad minden új helyi szerveződést, szükségét látja minél több öntevékeny, autonóm szerveződés létrejöttének, és amit lehet, azt érdemben is támogat. Feladatának tekinti a lakosság tájékoztatását, szemléletformálását, véleményének közvetítését a politika és különböző szakterületek képviselői felé.

A MANESZOTA-n belül már 2010 közepén megfogalmazódott az életkörülmények javítására irányuló kezdeményezések felvállalása, melyhez elengedhetetlen a negyed kb. 12 ezer fős lakosságán belül megtalálni a tenni kész lakosokat, velük komolyabb összefogást elérni, és a lehetséges partnerekkel gyümölcsöző kapcsolatokat kiépíteni.

A projekt legtöbb munkával járó, de sikeressége esetén az egyik legtöbb hasznot hozó része lehet a *kerékpáros fiatalok mozgó SZEM-ként történő*

járőrözése (a SZEM mozgalom kb. 30 éve indult Kanadában, és arra a lakossági felismerésre épült, hogy a rendőrség önmagában nem képes azt a fajta hatékony védelmet biztosítani, amelyet a lakosság igényelne). Az alapötletet a MANESZOTA-nak egy fiatalember adta, aki kerékpárjával egy időben rendszeresen járta a környéket, s ha bűncselekményre utaló jelenségeket látott, egyből hívta a rendőrséget. De önszorgalomból csinált hasonlót egy helyi rendőr is a szolgálati ideje letelte után, szabadidejében. A program során találkoztunk egy olyan lakossal a Szerdahelyi u. 1-ben, aki éjszakánként szájkosaras őrző-védő kutyájával járja a környéket, és rendszeresen jelzi a zűrös eseteket a rendőrség felé. Ez a három eset kimondottan a közbiztonság támogatását célozza.

A fiatal járőrök előre megadott útvonalakat járnak végig hetente többször, és mindent feljegyeznek, amely eltér a normális, elfogadható állapotoktól. Így már előfordult, hogy jelezték a villamos elosztószekrény ajtajának leszakadását, prostituáltak jelenlétét tiltott, iskola-közeli övezetben. Természetesen a legtöbb jelzésük a köztisztaság területéről érkezik. Ezek közül a feldolgozás során kiemelt figyelmet kapnak a feltakarítatlan emberi ürülékre, a drogosok által használt injekciós tűkre, a jelzések ellenére több napig ottmaradó szemétre, a lakosok által kihelyezett teli zsákokra/bútorokra és a hét végén takarítás híján összegyűlő extra mennyiségű szemétre vonatkozó jelzéseik.

Ezek a jelentések feldolgozva továbbításra kerülnek a Józsefvárosi Közbiztonságért és Köztisztaságért Szolgáltató Kft.-nek (JKKSZ), a Fővárosi Közterületfenntartó Zrt.-nek (FKF), a Budapest Esély Nonprofit Kft.-nek, a Józsefvárosi Közterület-felügyeletnek, és szükség esetén az ANTSZ-nek. A cél kettős. Egyrészt segíteni e szolgáltatóknak, hogy a munkájukat összehangoltabban, eredményesebben végezzék, szükség esetén fenntartóiktól újabb források bevonását is elérve (főleg a hétvégi takarításhoz). Másrészt fontos eredmény volna a helyi lakók bekapcsolódása ebbe a jelzőrendszerbe, annak elérése, hogy ne érezzék magukat tehetetlenül kiszolgáltatottnak a szeméttel szemben. Tudatosuljon bennük, hogy a szemét ellen fel lehet lépni „megrendelőként” is, hiszen a lakosság adóforintjai tartják fenn a felsorolt szervezeteket is, amelyek feladata környezetünk tisztán tartása, és ha ezt nem jól végzik, akkor a lakosságnak joga van jelezni nekik. Ha a lakók egy része ezt felismeri, mert érdemi változás történik, akkor *erősödhet a felelős viselkedés, a „gazda szemlélet”, amely mérhető lesz nem csak a bejelentések számában, hanem a szervezett önkéntes lakossági szemétszedések gyarapodó létszámában is.*

Amióta tudatosan és tervszerűen ellenőrzésre kerül a „szemét front”, az az érdekes következtetés vonható le, hogy a negyedet elöntő szemétáradat nagyobb része a lakosságtól származik és csak kisebb hányada a hajléktalanoktól – bár ez utóbbi időnként zavaróbb (pl. emberi ürülék). A közvélekedéssel szemben tehát sokkal inkább a negyed lakói azok, akik okozói a sokszor áldatlan állapotoknak! A lakossági szeméttelés kiegészül bizonyos vállalkozások felelőtlen „megoldásaival” is.

A járőrözés folytatása kapcsán nem csak a szolgáltatók jobb és összehangoltabb munkára ösztönözése a cél, hanem a negyed lakóinak, illetve az itt dolgozó vállalkozók és intézmények befolyásolása is a környezettudatosabb tevékenységre.

[FEITCH REZSŐNÉ, NÉMETH JUDIT ÉS FRANK SÁNDOR: A MAGDOLNA-NEGYED KÖZBIZTONSÁGI ÉS KÖZTISZTASÁGI HELYZETE ÉS A 2011-ES BŰNMEGELŐZÉSI PROGRAM LAKOSSÁGI NÉZŐPONTBÓL](#)

Közösségfejlesztés kistelepüléseken

Nádasd – terv köré épül a közösség (2006)

Nádasd község Vas megyében található, 1350 lelkes település. 7 dombra épült 5 út kereszteződésében, amiken át 9 falu lakói közelíthették meg ezt a – már az Árpád korban is központi funkciójú – falut. E települések közül egy elnéptelenedett, többet „bekebelezett” Nádasd, de öten (Daraboshegy, Halogy, Hegyháthodász, Hegyhátsál, Katafa) a mai napig közös jegyzőséget fenntartva a székhellyel demonstrálják az évszázadokon átívelő településközi együttműködés indokoltságát. A falu Körmend kisvárostól alig 8 km-re, a 8-as főúttól délre, a mai 86-os és 76-os főutak által bezárt kis háromszögben terül el a természeti szépségéről híres Őrség legkeletibb településeként. Az itt lakók közül már alig-alig foglalkoznak mezőgazdasággal, a helyben lévő intézmények, szolgáltatások mellett elsősorban a környező városok (Körmend, Szentgotthárd, Zalaegerszeg) által kínált munkalehetőségek segítik a megélhetést.

A falu viszonylag jó infrastrukturális feltételekkel büszkélkedhet. Intézményhálózata, bolthálózata, civil szervezeteinek száma és aktivitása pezsgő helyi élet jeleit mutatja. Polgárórség vigyázza a rendet, az Együtt Nádasdért Faluszépítő- és Fejlesztő Kulturális Egyesület szervezi a közéletet, művészeti csoportok, alapítványok egészítik ki a kistelepülés formalizált civil társadalmát. A helyi nyilvánosság orgánuma a 2008-ban XII. évfolyamába lépő Hétdombi Hírek című havilap. Az egykori népi hagyományok közül többet ma is életben tartanak, s újjal gazdagítják azokat az alkalmakat, amikor a falu népe találkozhat, együtt cselekedhet, ünnepelhet, dolgozhat. A szó igazi értelmében tehát élő faluról beszélhetünk.

A munka apropója, hogy Nádasd 2006-ban még nem rendelkezett *településfejlesztési tervvel*. A helyhatósági választások előtt már történt kísérlet arra, hogy néhány fontos kérdésben véleményt nyilváníthasson a lakosság: az egyes témakörökben megfogalmazott helyzetértékelést és fejlesztési elképzeléseket – melyeket 19 magánember és intézmény vagy szervezet véleményéből összesítettek – az előző ciklus polgármestere a helyi lap, a Hétdombi Hírek mellékletében adta közre vitaanyagként. Ez képezte alapját a 2006 szeptemberében megrendezett közmeghallgatásnak, ahol meglehetősen kevesen gyűltek össze, lényegesen nem is változott a helyi lap

mellékletében közzétett dokumentum tartalma. Majd pedig következtek az önkormányzati választások, megszakadt tehát az együttgondolkodás éppen csak megkezdett folyamata.

A megválasztott új testület első intézkedései között bírálta el a településfejlesztési terv elkészítésére kiírt pályázatot, és a szokásostól eltérő módon határozott a pályázat dolgában: a kiválasztott pályamunka beadóját arra kötelezte, hogy *a koncepció elkészítésében működjön együtt a Közösségfejlesztők Egyesületével.*

Az erre készült tervből az látható, hogy a 3 alkotórész közül az első egy átfogó, az érintettek nagy tömegének bevonásával elkészíthető „jövőkép” lehet, ami kellő alapot szolgáltat a településfejlesztő szakméműveknek ahhoz, hogy a helyben élők akaratát (is) tükröző rendezési tervet készíthessen. A koncepció tehát mindazokkal a területekkel foglalkozik, melyekkel kapcsolatban a lakosok hosszú távú elképzeléseiket fogalmazzák meg.

Egy közösségfejlesztő munkacsoport alakult debreceni, pécsi, szombathelyi, komáromi és budapesti tagokkal. Kéthavonkénti találkozósaik során a tagok megosztották egymással azokat a tapasztalatokat, amelyeket a közösségi tervezés gyakorlata során szereztek, s amelyek a településfejlesztési koncepciók elkészítésében eddig hasznosnak bizonyultak. Lassan gyűltek a tapasztalatok, kialakultak szakmai kapcsolatok, felbukkantak a hasonló módon gondolkodó, de más szakmákban dolgozó partnerek, s alakulófélben volt az a későbbi munkacsoport, melynek tagjai az első alkalmat várták, hogy közösen bekapcsolódjanak egy konkrét helyszínen is ebbe a munkába. A dolog neheze azonban csak ezután következett.

A tervezőirodával a következő munkamegosztásban állapodtunk meg. A településtervező szakemberek az általuk eddig is használt sablon alapján gyűjtik azokat az információkat (statisztikai adatokat, szakvéleményeket), melyek a koncepció alátámasztására, s a szerkezeti terv megalapozására szükségesek, időről időre megosztják velünk az adatgyűjtés eredményét, részt vesznek a közösségi beszélgetéseken és a rendelkezésükre álló adatok, illetve szakmai tapasztalatok birtokában a kompetenciájukba tartozó kérdésekre választ adnak a helyszínen, valamint részt vesznek a közös gondolkodásban. A közösségfejlesztő team tagjai megtervezik, előkészítik a közös találkozásokat, levezetik a beszélgetéseket, fórumokat, dokumentálják az ott elhangzottakat, emlékeztetőket készítenek és mindezeket a tervezőiroda munkatársai rendelkezésére bocsátják.

A koncepció megalkotásához a lehető legtöbb helyben lakó megszólítását terveztük, s kerestük azokat a munkaformákat, módszereket, melyek alkalmasak lehettek ennek a célkitűzésnek a teljesítéséhez. Építettünk helyben meghonosodott metódusokra, számításba vettük potenciális segítőinket, s ezek eredményeként a folyamatot két – egymással párhuzamosan futó, egymást erősítő – szálon láttuk megvalósíthatónak. Ebből az egyik vonulat viszonylag pontosan tervezhető és ütemezhető volt, a másik pedig a rögtönzések, az alkalmi reagálások terepeként szinte heti rendszerességgel tette próbára találékonyságunkat, kudarctűrő képességünket, az együttműködésbe vetett hitünket.

Amit rögzíteni tudtunk, azok a közösségi beszélgetések voltak, melyekre mozgósítani igyekeztünk a lakosság egészét vagy kiválasztott csoportját. Ezekből 1+6+1 alkalmat terveztünk, s mindegyiknek egy-egy téma vagy témacsoport adta meg tartalmi kereteit. A találkozások átlag 3 hetenként, a helyi eseményekhez, szokásokhoz illeszkedő időpontokra ütemeztük. A közösségi beszélgetések témái: gazdaság; kapcsolatok; örökségük; utcakép; zártkertek; szolgáltatások, intézmények.

A családokat a fiatalok megszólításával szeretnénk volna elérni. Az iskola felső tagozatában *fogalmazási feladatot* kaptak a diákok *„ilyen faluban szeretnék élni...”* címmel, az óvodában pedig *rajzokat készítettek* hasonló hívómondat segítségével. Mindkét intézményben arra kértük a közreműködő felnőtteket, hogy vegyék rá a gyerekeket: beszéljék meg otthon a szüleikkel, testvéreikkel a kapott feladatot, használják fel a munkájukban az általuk mondottakat is

A fórumokról *távol maradók bevonására üzenő-füzetek kiadását vezettük be*. 10 db iskolai füzetet adtunk közre, s mindegyik mellé egy-egy önkéntes védnökségét kértük, hogy el ne akadjanak valakinél, minél több emberhez jussanak el.

Nagyméretű *térképeket helyeztünk el a faluban üveg mögött 2 helyen*, amelyekre filctollal bárki berajzolhatta javaslatát, elképzelését, ezeket a rajzokat lefényképezve rögzítettük a javaslatokat, majd letörölve az irkafirkát, újból üres térkép vázlat várta a következő javaslattevőt.

A polgármesteri hivatalban bárkinek rendelkezésére álltak a hivatali dolgozók, aki azzal az igénnyel kereste fel őket, hogy megossza velük a koncepcióval összefüggő elképzeléseit, ötleteit.

Mindezek a megoldások együtt eredményezték azt, hogy a folyamat vége felé a lakosság nagyobb része értesült a közös tervezésről, az igazán aktívak pedig be is kapcsolódtak a közös töprengésbe, változó intenzitással bővítve a megvalósítandó elképzelések körét.

A koncepció részletes vázlatát a tervezőiroda állította össze, ehhez prezentációt készítettünk, és sor kerülhetett 2007. augusztus 31-én arra a találkozóra, melyen mindezt bemutattuk az érdeklődőknek. A részletes ismertetést – a kialakult gyakorlatnak megfelelően – ezúttal is beszélgetés követte, melyben többen újabb javaslatokat, kéréseket soroltak, s mindezekkel még ki is egészítettük a koncepció szövegét. A képviselő-testület még ezen az estén ülést tartott, ennek egyetlen napirendi pontjaként elfogadta az elkészült fejlesztési koncepciót, s további 1 hónap időtartamra közzszemlére tette azzal a megfontolással, hogy akinek még ezután lenne kedve megismerkedni vele, esetleg segítő javaslattal kiegészíteni azt, megtehesse.

Lezárult tehát a nádasdi közösségi tervezés folyamata. Összességében *sikerült egy olyan hosszabb távra szóló tervet készíteni, amiben megjelent a helyben lakók elképzelése, vágya, javaslata.* Továbbá a tervezőiroda olyan alpanyaghoz jutott, amivel kapcsolatban nem kellett önmagának (nem helyben élőként) kitalálnia, mit is szeretnének az ott élő emberek. A találkozások során pedig olyan helyi értékek, hagyományok, emlékek kerültek be a közbeszédbe, melyek a helyi identitás erősítésében fontos szerepet játszanak a jövőben is. Sikerült mozgósítani a lakosság több, mint 1/4-ét (27,5%-át) a közös tervezés során, akik valamilyen formában véleményükkel, javaslataikkal, kérdésekkel hozzájárultak a koncepció tartalmához. *A lakosság köréből bekapcsolódó érdeklődők közül sokan ismét megtapasztalták Nádason, hogy róluk nem nélkülük döntenek az általuk döntésre felhatalmazottak.*

[PÓSFAY PÉTER: EGYÜTT TERVEZVE A KÖZÖS JÖVŐT... ESETTANULMÁNY](#)

Felső-Kiskunság – a közösségfejlesztés „otthona” (1998)

A Felső-Kiskunság és Duna-mellék Településeinek Szövetségében szerves részt képez Kunszentmiklós és környéke, amely Bács-Kiskun megye északi részén helyezkedik el. A városkörnyéknek tekinthető négy település: Kunadacs, Kunpeszér, Szalkszentmárton és Tass. Az összetartozásra részben a földrajzi összetartozás, részben a korábbi közigazgatási viszonyok, de leginkább a hasonló gazdasági helyzet és adottságok adnak alapot.

A *Közösségfejlesztők Egyesülete partnerszervezete, a Civil Kollégium Alapítvány* itt nyitotta meg első bentlakásos képzési központját, Kunbábonyban. Ez a kis település Kunszentmiklós közigazgatási területén található, lényegében egy, a várostól 9 km-re lévő tanyabokor, ahol a '70-es évek körzetesítési lázában megszűnt az iskola, s az iskolaépület használatlanul sorsára maradt. Az épület megvásárlásával, felújításával, korszerűsítésével hozta itt létre a Civil Kollégium Alapítvány első bentlakásos intézményét. A Civil Kollégium célja többek között civil szervezetek tagjainak,

vezetőinek képzése, amelyhez a jó példák, a mintaértékű fejlesztési munkák elengedhetetlenek. A Közösségfejlesztők Egyesülete tehát magára vállalta, hogy a Felső-Kiskunságban - Kunszentmiklóson és környékén - térségi közösségfejlesztési munkát kezdeményez és a folyamatot addig gondozza, ameddig az a térség lakói számára szükséges, ugyanakkor tanítható mintát is teremt.

E kisebb térség gazdasági és foglalkoztatási szempontból is hátrányos helyzetűnek tekinthető. Az alapvetően mezőgazdaságból élő lakosság nagy részének meg kellett

szenvednie a tsz-ek átalakulását, az iparban dolgozóknak a privatizálást, illetve az idetelepült leányvállalatok megszüntetését. Ez ahhoz vezetett, hogy a munkanélküliségi ráta tartósan meghaladja a 20%-ot, komolyan veszélyeztetve a családok létbiztonságát, az önkormányzatok teherbíró képességét.

A városkörnyék nem rendelkezett a lakosságot és a vállalkozókat megfelelő szinten ellátó infrastruktúrával, s ez bizony nem kedvezett munkahelyteremtő beruházásoknak, ill. nem jelentett vonzást a külső befektetők számára sem.

A térségi fejlesztési tervek középpontjában a turizmus áll, azonban ennek lehetőségei gyakorlatilag kiaknázatlanok, pedig való igaz: a Kiskunsági Nemzeti Park és szomszédsága, a tanyavilág, illetve a Duna-parti üdülőterület számos lehetőséget adna turizmus fejlesztésére.

A térséggel való ismeretségünk során azt láttuk, hogy kevés a civil szervezet, az emberek beletörődtek sorsukba, nehezen hajlanak a változtatásra, s különösen nem külső segítség vagy ösztönzés nélkül.

E tényezők felismerése ösztönzött bennünket arra, hogy közösségfejlesztési folyamatot kezdeményezzünk. Célunk, hogy településenként és a térségben is *szülessenek olyan megoldások, amelynek a helyi lakosok, az intézmények, az önkormányzatok részesei, aktív megvalósítói, s amelyek javítják az életminőséget*. Szándékunk szerint minden településen legalább egy közösségi munkás dolgozik, aki a legjobban ismeri a helyi ügyeket, s aki a helyi kezdeményezéseket gondozni, segíteni tudja a közösségfejlesztők kivonulása után is.

Ismerkedés, kapcsolatteremtés

A térséggel való ismerkedésünk közel egy évig tartott. Ez idő alatt találkoztunk az öt település polgármesterével, hivatalukban és meghívásunkra Kunbáonyban is. Megismerkedtünk a Munkaügyi Központ Kirendeltségének vezetőjével és munkatársaival, a Vállalkozásfejlesztési Alapítvány kirendeltségének vezetőjével, polgármesteri hivatalok alkalmazottaival, néhány civil szervezet vezetőjével, vállalkozókkal, képviselőkkel, oktatási és közművelődési intézmények vezetőivel. Áttekintettünk azokat a térségi, megyei fejlesztési koncepciókat, amelyek az elmúlt években készültek.

Kunbáonyban eközben a legtermészetesebb módon (mivel itt voltunk sokkal gyakrabban, mint más településeken) a helyiek elkezdtek életre kelteni a közösségi életet, kezdeményeztek és bennünket is kértek az együttműködésre.

Többféle lehetőséget is láttunk, amerre mozdulni lehetne, de a helyi polgárok bevonása nélkül ezt nem tartottuk elképzelhetőnek, ezért mind az öt településre kiterjedő feltáró-ismerkedő terepmunkát szerveztünk. Ekkor már több szalon is futottak az események.

Terepmunka

1998 májusában meghívtuk az országban különböző helyein dolgozó közösségfejlesztő kollégáinkat, valamint a közösségfejlesztést, közösségi szociális munkát tanuló egyetemistákat, főiskolásokat egy közös terepmunkára. Mindegyik település gondozásával egy-egy vezető közösségfejlesztőt - aki majd a terepmunka után is folytatja az aktivizálást - és 4-5 segítőt bízunk meg. Péntektől vasárnapig tartott a településeken a lakosokkal történi egyéni beszélgetés, amely nem mindenhol váltott ki lelkesedést a polgármesterekből, de elfogadták a közeledésünket. Közel 200 családot kerestünk meg. Tapasztalatainkat összegeztük és településenként meghatároztuk azokat a főbb problémákat, amelyekkel a közösségi beszélgetéseken foglalkozni kell. Vasárnap és azután egy héttel később mindegyik településen lezajlott az első közösségi beszélgetés, amelyet még több követett a következő hónapokban.

A majd három éves intenzív közösségfejlesztő munka után sem lehet elmondani, hogy a térség fejlődésében látványos előrelépést történt volna. A faluhatárokon kívüli, kistérségi kapcsolatok megteremtésében nagyon kicsi eredményeket értünk el. Eredménynek tekintjük azonban azt, hogy *minden településen találtunk egy-egy, a közösségi munkára alkalmas személyt, akiket azután kiképeztünk közösségi munkássá, s akik egyesületet is alakítottak*. Ez a lépésünk abból a felismerésből származik, hogy a helyi infrastruktúra kiépítése nélkül nem lehet biztosítani a közösségi munka feltételeit. Az, hogy az alábbi 2 településen beindult a közösségi folyamat, annak is köszönhető, hogy mindkét esetben sikerült megtalálni a megfelelő helyi közösségi vezetőt, akik a külső közösségfejlesztők általi kezdeményezést át tudták venni és életben tudták tartani a közösségi kedvet.

Kunbábony – szövetkezzünk egymásért (1997)

Kunbábony sosem volt önálló település, mindig Kunszentmiklós közigazgatási területéhez tartozott. A tanyabokorban kb. 200-an élnek, központjában van a bolt, a kocsmá és a játszótér. A tanyákon elszórtan kb. még százan laknak. A '70-es évek nagy tanya-ellenes légkörében, a tanyák egy részének lebontása, a tsz és az iskola megszűnése után - érthetően - egyre fogyott a lakosság száma. A kunbábonyiak mindig összetartóak voltak, különösen az iskola meglétének idején. Még önálló kultúrház is működött itt. Voltak közösségi rendezvényeik, de a közösségi élet odaérkezésünk idejére már teljesen elhalt.

Munkát mindössze egy helyi vállalkozó ad, aki halcsali gyártással foglalkozik. Néhányan nagyobb földterületen gazdálkodnak, náluk alkalmi idénymunka adódik. Többen kisebb földterületet művelnek, újabban fűszerpaprika termesztéssel foglalkoznak. Mindebből nagyos szűkös megélhetésre futja csak.

Az első közösségi összejövetelt a helyiek kezdeményezték. Az iskola újjáépítése mindenkit foglalkoztatott, s megtapasztalták, hogy szívesen fogadjuk őket. Bízgatásunkra megszervezték egy találkozót az iskola volt diákjai és volt tanárai számára, "Emlékezés a régi iskolára" címmel. Ez a találkozó nagyon jól sikerült, megalapozta a *Civil Kollégium* helybeli elfogadását, s ismét összehozta a már régóta nem összejáró közösséget. Mindez arra ösztönözte a szervezőket, hogy később is szervezzenek hasonló összejöveteleket. Újra volt hely összejárni - bálozásra, falugyűlésre, anyák napjára, ballagásra, nemzeti ünnepekre. Egymást követték a rendezvények, még némi kis pénz is összegyűlt, amit a játszótér felújítására fordítottak. Már 1997 áprilisában megszületett bennük a gondolat, hogy egyesületet kellene alapítani. Meg is alakult a *Kunbábonyért Egyesület*, először 13 taggal, majd ez a szám pár hónap alatt 80 főre gyarapodott. Elkezdődött a játszótér felújítása, tovább folytatódtak a kulturális rendezvények, egy pályázaton is nyertek, s az önkormányzat és a helyi vállalkozó is támogatták törekvéseiket. Újabb célt tűztek ki: buszmegállók készítését, amelyek '98 őszére el is készültek.

Az egyesület vezetője résztvevőket szervezett az első közösségi vállalkozásra felkészítő tanfolyamra, 16 kunbábonyi lakost, aki közül 9-en munkanélküliek voltak. Ez a tanfolyam jelentette az alapját a később megalakuló *Kunbábonyi Szövetkezet*nek.

Az egyesület 1997-ben elnyert egy részben vissza nem térítendő támogatást hátrányos helyzetű családok számára vetőmag, növényvédőszer vásárlására, szaktanácsadás igénybevételére. Az egyesület több tagjának önkéntes munkájával sikerült ezt a 30 családra kiterjedő programot lebonyolítani. Az őszi betakarítás után sikeres terménybemutatót tartottak, értékelték a programot. Sajnos a következő évben nem sikerült erre a célra támogatást elnyerni, de akkor már az egyesület is egyre nehezebben birkózott meg a felmerült problémákkal.

A Civil Kollégiumban, a helyi újságot szerkesztők számára szervezett képzésén a kunbábonyiaknak annyira megtetszett ez a lehetőség, hogy rögtön hozzá is fogtak egy saját lap első számának megszerkesztéséhez.

Kollégáink segítségével több, mint tízen szerkesztőbizottságot alakítottak és az egyesület égisze alatt megalapították a *Bábonyi Krónikát*. Havi rendszerességgel jelentették meg az újságot, aminek nagy sikere volt a településen.

Az egyesültben azonban több kérdésben is ellentétek kezdtek kibontakozni, amelyek konfliktusokhoz vezettek.

Az újság kiadásának és szerkesztésének leválása az egyesületről többszöri téma volt, mígnem a szerkesztők (akik száma a viták miatt rohamosan csökkent) új egyesület megalapítását határozták el. 1998 decemberében megalakult a *Közösen Bábonyért Egyesület*, a Bábonyi Krónika kiadására és a település szociális problémáinak közösségi kezelésére. Az új egyesület tagjai továbbra is tagjai maradtak a korábban alakult egyesületnek. A személyi konfliktusok azonban ezzel nem oldódtak fel. Az újságra előfizetőket gyűjtöttek, továbbra is rendszeresen kiadják.

Az új egyesület kezdeményezett egy falugyűlést a vezetékes víz kiépítésének megvitatására, mozgósította is erre az embereket, de az önkormányzat ígérete ellenére elhalasztotta az ivóvíz bevezetését Kunbábonyra. Néhány rendezvényt is szervezettek, pályáztak, de a működésük alapját elsősorban az újság szerkesztése és kiadása jelenti.

Próbálkoztak a helyi kocsmá és sportöltöző megvásárlásával a tsz-től, közösségi célokra szeretnék volna használni, amelyre támogatót is találtak, de a tsz elállt az eladástól.

A *Kunbábonyi Termeltető Beszerző és Értékesítő Szövetkezet* 1999 januárjában alakult meg hivatalosan. Előzményének a

már említett vállalkozásra felkészítő és fejlesztő képzés tekinthető, amelyen a több leendő szövetkezeti tag is részt vett 1997. év végén. Akkor még úgy gondolták, hogy megpróbálnak továbbra is egyedül gazdálkodni (de már a tanfolyamon kidolgozott elképzelések szerint), s ha ez nem megy így, akkor szövetkeznek. A fűszerpaprika vetőmag beszerzésében, elvetésében együttműködtek, de az értékesítést önállóan akarták megszervezni. Szerződés híján azonban ez nagyon nehézkes volt. Ekkor határozták el, hogy a következő gazdasági évet már együtt kezdik meg. A szövetkezet szervezése sok időt vett igénybe. 1998 őszén néhányan (Mészáros Zsuzsa szövetkezetfejlesztő segítségével) megtervezték az alapszabályt, a működés alapvető feltételeit, majd a leendő szövetkezeti tagok 3 hosszú estén tárgyalták meg és pontosították a szabályokat. A bejegyzésre 1999 januárjában került sor, mert számítottak az állami támogatás igénybevételére. Mire a bejegyzés megtörtént, az szövetkezetek alapítására szánt állami forrás elapadt. Ez meglehetősen megnehezítette a szövetkezet anyagi helyzetét, mert kispénzű, kisgazdaságot vezető emberek szövetkeztek és a bejegyzésnek viszonylag magasak a költségei. Jó szerződéseket sikerült azonban kötniük a fűszerpaprika értékesítésére, ami reményt ad arra, hogy jó gazdasági évet fognak zárni. A szövetkezetnek 15 tagja van, aki közül majd mindannyian elvégezték a vállalkozásra felkészítő képzést.

Végezetül: A fenti munka kistérség-fejlesztésnek indult és ezt az igényét a mai napig is fenntartja, holott egyelőre jól láthatóan csak településenkénti fejlesztésről lehet beszélni.

A közösségfejlesztés egy olyan vidéken folyik itt, amelyet számos tekintetben a legnehezebb terepként lehet értelmezni. Nem csak arról van szó, hogy mezőgazdasági múltú, de rossz adottságú területről van szó, amely mindig is csekély ipari lehetőségekkel bírt, s hogy a rendszerváltás óta is inkább csak a régi struktúrák

leépüléséről, mint újak felépüléséről beszélhetünk. Mozdulni kellene, de nem megy – érzik a helyiek. S miközben a térség egyik fő erőforrását képező Civil Kollégiumot elismerik, s együttműködnek vele, aközben a “háta mögött” megmorogják, s találgatják: mit akarhatnak ezek? Az új szerepek - önkormányzati képviselő, civil szervezeti vezető - mind újak az itt élők számára, de új az is, hogy ezekre a szerepekre fel is lehet készülni, tanulni is kell. A “csak úgy”, bizonyítvány nélküli tanulás idegen még az itt élő emberek mentalitásától, s bár érzik saját felkészülés-beli hiányaikat, inkább az óvakodva működés megszokott, bár legtöbbször eredménytelen útját vállalják. Mindez a világban történő kezelési és megoldási módok nem ismeréséről árulkodik.

[MÉSZÁROS ZSUZSA: A FELSŐ-KISKUNSAGI TÉRSÉGI KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉSI FOLYAMAT](#)

Felhasznált irodalom

[Bereczky Béla: Aranygombos Telkibánya – közösségfejlesztő szemmel. 2005–2007.](#)

[Feitch Rezsőné, Németh Judit és Frank Sándor: A Magdolna-negyed közbiztonsági és köztisztasági helyzete és a 2011-es Bűnmegelőzési program lakossági nézőpontból](#)

[Kovács Edit: IDŐSEBBEK IS ELKEZDHETIK! Közösségfejlesztői munka 60 év feletti lakosokkal Budapest XI. kerületében – Esettanulmány](#)

[Mészáros Zsuzsa: A Felső-Kiskunsági térségi közösségfejlesztési folyamat](#)

[Mile Zsolt: Szépkorúakért a Hegyvidéken - Szolidáris szomszédság közösségfejlesztő alprogram](#)

[Molnár Aranka és társai: Építő közösségek – közös tudás](#)

[Molnár Aranka, Péterfi Ferenc: Hogyan fakasszunk forrásokat?](#)

[Oláh Roland: Az egymásért végzett munka értéke és jelentősége kalákában végzett házfelújítás Ágon: közösségfejlesztés álsruhában](#)

[Peták Péter: Miért éppen Istenkút?](#)

[Pósfay Péter: Együtt tervezve a közös jövőt... Esettanulmány](#)

[Sélley Andrea: Közösségfejlesztés az Avason. Esettanulmány](#)

[Sivák János: Együtt, kéz a kézben, közösen. Települések összefogásával Abaúj jövőjéért](#)

[Tóth Vivien: Parkot tervezünk közösen! Esettanulmány egy újpalotai park közösségi tervezésének folyamatáról](#)

[Velencei Ágnes: Babák rózsaparkjától a bölcsis forradalomig. Lakótelepi közösségfejlesztés kisgyerekes családokra alapozva a Budapest, Ferencváros, József Attila-lakótelepen](#)

Képek forrása: internet

Kiadó: Közösségfejlesztők Egyesülete – <http://www.kofe.hu>

Szerkesztő: Tóth Vivien

Felelős kiadó: Kovács Edit az egyesület elnöke

A kiadvány változtatás nélkül szabadon terjeszthető.

Budapest 2016